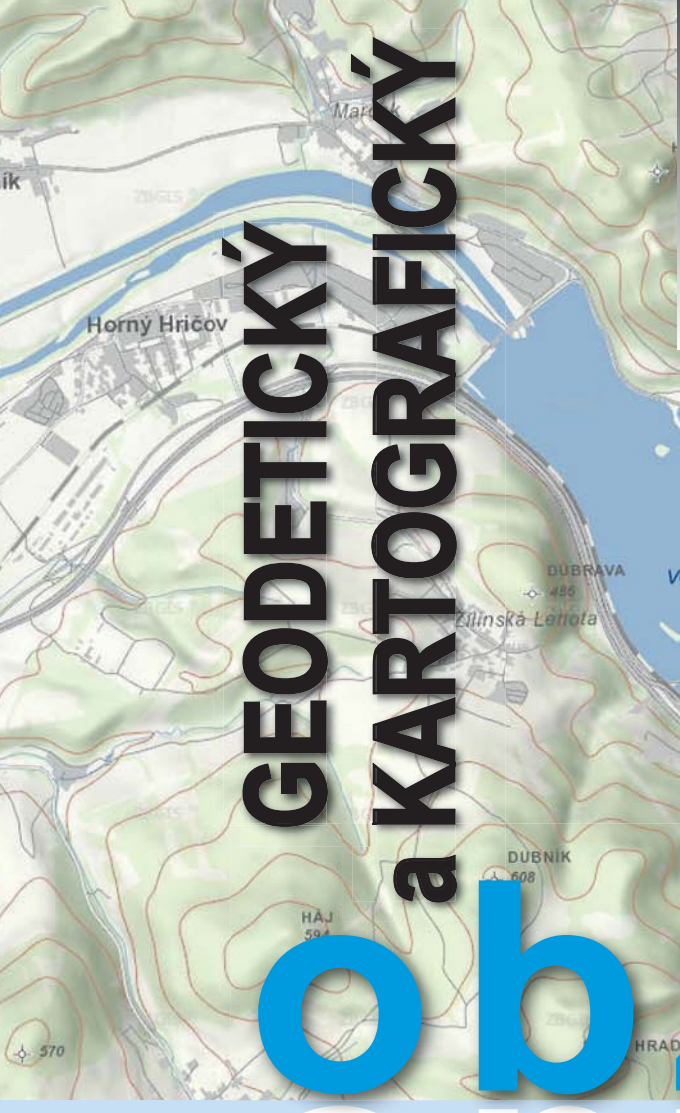

GEODETICKÝ a KARTOGRAFICKÝ obzor

Český úřad zeměměřický a katastrální
Úrad geodézie, kartografie a katastra
Slovenskej republiky

7-8/2026

Praha, červenec/srpen 2026
Roč. 72 (114) ● Číslo 7-8 ● str. 137–156

Obsah

Ing. Linda Gálová, PhD.,
doc. Ing. Imrich Horňanský, PhD.
***Čičava* alebo *Čičva?* Problém štandardizácie názvu zrúcaniny hradu** 137

Z MEDZINÁRODNÝCH STYKOV 146

SPOLEČENSKO-ODBORNÁ ČINNOST 151

Z ČINNOSTI ORGÁNOV A ORGANIZÁCIÍ 153

NEKROLÓGY 156

Kartografická spoločnosť SR
Fakulta prírodných vied a informatiky UKF v Nitre
Slovenská geografická spoločnosť pri SAV

Fakulta prírodných vied a informatiky v Nitre

17. a 18. 9. 2026

TEMATICKÉ BLOKY

- Teória kartografie, geoinformatiky a geodézie
- Mapovanie a zber dát pre geoinformačné systémy
- Štandardizácia, infraštruktúry, metadáta, geodatabázy
- Diaľkový prieskum Zeme a spracovanie obrazu vo vzťahu k tvorbe
- Informačné systémy o území a kataster
- Geopriestorové analýzy a modelovanie Open-source GIS a otvorené digitálne geoplatformy
- Webová kartografia, geovizualizácia a publikovanie geodát
- Vydávanie, publikácia a používanie kartografických diel a produktov
- Historické a staré mapy
- Vzdelávanie a prax v kartografii, geoinformatike a geodézii

PRIHLASOVANIE ÚČASTNÍKOV – do 4. 9. 2026
https://slovakcarto.sk/geokarto2026/

KATEDRA GEOGRAFIE, GEOINFORMATIKY A REGIONÁLNEHO ROZVOJA
Fakulta prírodných vied a informatiky, UKF v Nitre, Trieda A. Hlinku 1, 949 01 Nitra, hkramarekova@ukf.sk

Čičava alebo *Čičva*? Problém štandardizácie názvu zrúcaniny hradu

Ing. Linda Gálová, PhD.,
Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky,
Doc. Ing. Imrich Horňanský, PhD.

Abstrakt

Na pozadí historického vývoja sídelných geografických objektov skúmaného prípadu je ilustrovaná náročnosť procesu štandardizácie geografických názvov. Analyzovaná je diferencovaná pozícia názvoslovnej autority a obce v tomto procese. Ponúka sa možné riešenie konkrétneho prípadu konfliktu medzi nimi, opierajúce sa o zákonnú reguláciu procesu štandardizácie geografických názvov a o Rezolúcie Konferencií Organizácie Spojených národov o štandardizácii geografických názvov. Problematika sa ilustruje na príklade názvu zrúcaniny hradu Čičava.

Čičava or Čičva? Two Toponyms Standardization Problem (Name of the Castle Ruins)

Abstract

Against the backdrop of the historical development of the settlement geographical features of the case study, the difficulty of the process of standardization of geographic names is illustrated. The differentiated position of the names´ standardization authority and the municipality in this process is analysed. A possible solution of a particular case of conflict between them is offered, relying on the legal regulation of the process of standardization of geographical names and on the Resolutions of the United Nations Conferences on Standardization of Geographical Names. The issue is illustrated by the example of the name of Čičava castle ruins.

Keywords: *geographical name, standardization of geographical names, names´ standardization authority, municipality, solution of conflicts between name authority and municipality*

1. Úvod

Dňa 1. 1. 1996 vstúpil do účinnosti zákon č. 215/1995 o geodézii a kartografii [1], ktorý na rozdiel od svojho predchodcu, zákona č. 46/1971 o geodézii a kartografii [2], výslovným spôsobom ustanovil ostatnému ústrednému orgánu štátnej správy na úseku geodézie, kartografie a katastra, Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky (ÚGKK SR), zákonnú povinnosť plniť funkciu názvoslovnej autority pre vybranú skupinu druhov geografických objektov (GO). Všeobecne sa aj pred rokom 1995 prijímalo, že štandardizácia geografických názvov (ŠGN) je nevyhnutná a neoddeliteľná činnosť súvisiaca s vyhotovovaním, udržiavaním, obnovovaním a dokumentáciou štátnych mapových diel, ale výslovne takáto kompetencia orgánov štátnej správy geodézie a kartografie nebola zakotvená do textu § 2 ods. b) zákona [2] ani v jeho poslednej časovej verzii predpisu účinnej od 1. 7. 1994 do 31. 12. 1995. Zákon [1] vo svojom § 4 ods. 2 písm. g) ustanovil ÚGKK SR zákonnú kompetenciu, resp. právo a zároveň povinnosť, že „ÚGKK SR štandardizuje geografické názvoslovie podľa § 18 ods. 1". Samotný § 18 v ods. 1 ustanovuje, že „o štandardizácii názvov nesídelných geografických objektov a špecifických sídelných objektov z územia Slovenskej republiky (SR), ktoré sú obsahom základnej bázy údajov pre geografický informačný systém (ZB*GIS*®), vžitých podobách slovenských názvov sídelných a nesídelných geografických objektov . . . rozhoduje ÚGKK SR podľa pravidiel slovenského pravopisu so súhlasom Ministerstva kultúry SR".

Rozhodnúť o ŠGN vôd, chránených území a krasových javov z územia SR môže ÚGKK SR iba so súhlasom Ministerstva životného prostredia SR a rozhodnúť o názvoch hradov a zámkov môže iba so súhlasom Ministerstva kultúry SR [1, § 18 ods. 2].

2. Predmet záujmu v rámci štandardizácie geografických názvov

ÚGKK SR vydal vykonávaciu vyhlášku č. 50/2024 k zákonu [1] s účinnosťou od 1. 4. 2024 [3]. Text § 14 ods. 1 vyhlášky [3] znie: *„Názvy nesídelných geografických objektov a špecifických sídelných geografických objektov z územia SR, ktoré štandardizuje ÚGKK SR podľa § 18 ods. 1 zákona a ktoré nemajú charakter územnej správnej jednotky, sú názvy skupín kategórií objektov v rozsahu katalógu tried objektov* ZB*GIS*®

a) *vôd a vodných stavieb* (napr. vodné toky; kanály, náhony; pramene; studne; jazerá, plesá; vodné nádrže; rybníky; vodopády; ramená rieky),
b) *chránených území* (napr. národné parky, chránené krajinné oblasti, chránené areály, prírodné rezervácie, prírodné pamiatky, chránené krajinné prvky, chránené vtáčie územia, chránené stromy),
c) *útvarov vertikálneho členenia zemského povrchu* (napr. doliny; hrebene, chrbty; vrchy; priesmyky, sedlá; rokliny, strže, žľaby; svahy),
d) *špecifických sídelných objektov* (napr. majere, osady, samoty, miestne časti; horárne),
e) *historických, kultúrnych, účelových objektov* (napr. hrady, zámky, hrádky; zrúcaniny; pevnosti; kaplnky),
f) *geomorfologických jednotiek* (napr. geomorfologické oblasti, geomorfologické celky, geomorfologické podcelky),
g) *jednotlivých typov vegetácie* (napr. polia; lúky, pasienky; vinice; chmeľnice; lesy; sady, záhrady)."

V zmysle § 15 ods. 2 vyhlášky [3] „Návrhy názvov geografických objektov z územia SR posudzuje názvoslovná komisia ÚGKK SR na základe stanoviska názvoslovného zboru okresného úradu." Detailné oboznámenie sa s procesom ŠGN a najmä vzťah obce a názvoslovnej autority poukazuje na komplikovanosť a chúlostivosť procesu, keď snaha obce uplatniť svoj názor a snaha názvoslovnej autority dosiahnuť optimálny výsledok v extrémnych prípadoch môžu narážať proti sebe a ich riešenie vyžaduje veľmi citlivý, o vedecké argumenty sa opierajúci a trpezlivý postup autority pri vysvetľovaní korektného riešenia. Tejto problematike na pozadí konkrétneho prípadu sa venuje tento príspevok.

3. Názvoslovná autorita

Pod termínom „názvoslovná autorita", anglicky „names authority", treba rozumieť inštitúciu, ktorej je zákonom pridelená rozhodovacia kompetencia v záležitostiach ŠGN [4] a [5, bod 3.2.73]. V SR sú v súčasnosti názvoslovnými autoritami Národná rada SR (pre kategóriu názov republiky, názvy krajov a názvy okresov), vláda SR (pre kategóriu názvy obcí), Ministerstvo vnútra SR (pre kategóriu názvy častí obcí), ÚGKK SR (pre kategóriu názvy nesídelných GO a špecifických sídelných GO z územia SR, ktoré sú obsahom ZB*GIS*® a vžitých podôb slovenských názvov sídelných a nesídelných GO z územia mimo SR) a obce (pre kategóriu názvov ulíc a iných verejných priestranstiev). Pozícia obce v procese ŠGN je daná § 4 ods. 4 písm. b) zákona [1], podľa ktorého okresný úrad katastrálny odbor vypracúva písomné stanoviská k vyžiadanému miestne príslušnému návrhu názvu GO **na základe stanoviska obce**. To znamená, že stanovisko obce by malo byť prítomné k takémuto návrhu ŠGN, ale neznamená to, že bude v plnom rozsahu a v každom prípade akceptované.

Názvoslovná autorita v rámci svojej činnosti na úseku ŠGN nepracuje svojvoľne, ale má svoju činnosť zvyčajne regulovanú rozmanitými zásadami, ktoré najčastejšie vyplývajú z konsenzuálne medzinárodne prijatých rezolúcií konferencií Organizácie Spojených národov o ŠGN (rezolúcia) a v prípade SR zapracovaných do legislatívy [28]. V prípade nesúladu medzi podobou názvu navrhovanou obcou a podobou názvu navrhovanou názvoslovnou autoritou sa obidve podoby názvu podrobia konfrontácii so všeobecnými požiadavkami na podobu štandardizovaného názvu, najmä to:

- že neprípustné sú názvy nesídelných GO, ktoré sú dlhé, pozostávajúce z viac ako troch plnovýznamových slov, urážajúce mravnosť, náboženské alebo národnostné cítenie, jazykovo nesprávne a nepriliehavé vzhľadom na historický vývin územia [1, § 18 ods. 5],
- či názov zodpovedá skutočnosti, či je vecne a jazykovo správny, spoločensky vhodný a prakticky použiteľný [3, § 15 ods. 4],
- či používanie označení/názvov GO v jazykoch národnostných menšín upravuje osobitný predpis [1, § 18 ods. 7],
- či sa zohľadňuje, že v procese ŠGN treba aplikovať prijaté zásady.

Význam zrúcaniny hradu *Čičava* svojím zaradením sa do kategórie chránených objektov – národných kultúrnych pamiatok, a tým aj frekvenciou legitímneho výskytu svojho štandardizovaného názvu *Čičava* vo verejnom priestore Slovenska (odborná literatúra, turistická literatúra, cestovný ruch a i.), prerástol miestny, lokálny priestor obce *Sedliská* a stal sa prvkom celoslovenského verejného priestoru, podobne ako napr. zrúcaniny hradov *Devín*, *Spišský hrad*, *Čachtice*, *Šarišský hrad*, *Lietava*, *Strečno* alebo *Beckov* so svojimi názvami. Podľa rezolúcie I/4 – C(1) treba zamedziť nepotrebným zmenám štandardizovaných geografických názvov a podľa bodu C(3) tejto rezolúcie systematické spracovanie ŠGN nemá smerovať na potláčanie významných – signifikantných prvkov štandardizovaných názvov GO [28, s. 32]. Takýmto prvkom v množine slovenskej toponymie sú o. i. aj štandardizované názvy s formantom *-ava*, a teda si zaslúžia osobitnú ochranu. Rezolúcie VIII/9, X/3 i opakovane mnohé ďalšie uznali dôležitosť štandardizovaných názvov GO ako súčasti národného bohatstva a kultúrneho dedičstva a zopakovali potrebu zamedzenia zbytočných zmien štandardizovaných geografických názvov a tiež to, že ŠGN nemá rezultovať do potláčania signifikantných toponymických prvkov [28, s. 38, 40].

4. Konflikt podôb názvov *Čičava* a *Čičva*

Názvoslovná autorita ÚGKK SR, resp. jej právny predchodca Slovenský úrad geodézie a kartografie (SÚGK), schválila v roku 1981 Rozhodnutím SÚGK č. P-221/1981 štandardizovanú podobu názvu zrúcaniny hradu v obci *Sedliská* v okrese Vranov nad Topľou v podobe ***Čičava*** [6, s. 25]. Rovnaká podoba názvu zrúcaniny hradu bola neskôr potvrdená v roku 1990 [7, s. 50, 63].

Obec *Sedliská*, na území ktorej sa nachádza zrúcanina hradu (**obr. 1**) – národná kultúrna pamiatka – s názvom štandardizovaným v roku 1981 *Čičava*, podala v roku 2025 písomný podnet na zmenu názvu zrúcaniny hradu do podoby ***Čičva*** (**obr. 2**). V okrese Vranov nad Topľou je aj obec so štandardizovaným názvom *Čičava*, ktorej juhovýchodný okraj obecného územia je vzdialený od zrúcaniny hradu *Čičava* 3,6 km severozápadne; tieto dva geografické objekty sú oddelené od seba zalesneným kopcovitým terénom južných svahov vrchu *Lysá hora* s výškou 319 m n. m. a vrchu *Inovec* s výškou 329 m n. m. v malom rozsahu pretkaným trvalými trávnymi porastmi (**obr. 3**). Vzájomná susedská pozícia územia obce *Sedliská* s územím obce *Čičava* je dôsledok niekdajšieho feudálneho panstva, keď usadlosť, neskoršia obec *Čičava*, bola súčasťou hradného panstva hradu *Čičava* rovnako aj usadlosť, ktorá je v tesnom okolí zrúcaniny hradu, neskoršia obec Sedliská."[24, s. 461], [25, s. 274, 498, 513, 524].

Čičava je zrúcanina hradu z 13. storočia stojaca na zalesnenom výbežku *Beskydského predhoria* nad obcou *Sedliská* – miestna časť *Podčičva*. V roku 1270 sa prvýkrát spomína územie, v ktorom dnes stojí zrúcanina hradu, v podobe *Chychywa* [30] v rámci donácie uhorského kráľa Štefana V. šľachticovi Reynoldovi za verné služby a zásluhy preukázané na výpravách kráľovského vojska. Neskôr v roku 1316 je prvýkrát spomínaný aj samotný hrad ako *castrum Chychowa*, *Chychua*. Ide o listinu, ktorou magister Peter, pravdepodobne Reynoldov vnuk, odmenil Mikuláša Peresa, kastelána na hrade *Čičava*, majetkom *Tuzsér*, za úspešnú obranu hradu. Hrad *Čičava* bol strediskom rozsiahleho panstva, ku ktorému v dobe maximálneho rozsahu hradného panstva patrilo viac než 60 usadlostí – obcí. V roku 1527 bol župným zhromaždiskom a sídlom archívu Zemplínskej stolice, keď ho Ján Zápoľský podpálil a dobyl. Hrad bol znovu opravený a zrenovovaný. V roku 1684 ho dobyli Tőkőliho vojská. V roku 1704 sa ho zmocnili vojská Františka II. Rá-

Obr. 1 Pohľady na zrúcaninu hradu Čičava

Obr. 2 Turistický smerovník pod zrúcaninou hradu Čičava (s nesprávnym použitím štandardizovaného názvu)

kociho. Poškodené časti opravili a hrad zabezpečili. V rukách rákociovských povstalcov bol až do roka 1711, keď sa rákociovský veliteľ, gróf František Barkóci, pridal na stranu cisárskych vojsk a vydal im hrad, ktorý dal cisársky generál Laucken zbúrať. Odvtedy torzo hradu pustne a je neobývané [29].

4.1 Slovný základ *čič*, *čičať* a *čičava* v slovenských toponymách

Na Slovensku máme tieto štandardizované názvy geografických objektov, ktoré v svojom slovnom základe majú slovo *čič*, *čičať* alebo *čičava*:

Čičák – samota v obci Horná Súča v okrese Trenčín [8, s. 25], *Čičáky* – pole v Benkovciach v okrese Vranov nad Topľou [7, s. 15, 63], *Čičarovce* – obec v okrese Michalovce, *Čičarovský kanál* – kanál v obci *Čičarovce* v okrese Trebišov [9, s. 55, 59], *Čičava* – obec v okrese Vranov nad Topľou, *Čičava* – zrúcanina hradu v obci Sedliská v okrese Vranov nad Topľou [6, s. 25] a potvrdené [7, s. 50, 63], *Čičava* – les v obci Sklené Teplice v okrese Žiar nad Hronom, *Čičava* – vodný tok v obciach Michalok, Merník, Komárany, Čičava a Vranov nad Topľou v okrese Vranov nad Topľou, prítok Tople [10, s. 19] a potvrdené [9, s. 17, 59], *Čičavky* – les v obci Petkovce v okrese Vranov nad Topľou [7, s. 40, 63], *Čičavské* – pole v obci Čičava v okrese Vranov nad Topľou [7, s. 17, 63], *Čičavské* – pole v obci Komárany v okrese Vranov nad Topľou [7, s. 28, 63], *Čičavský kanál* – kanál v obci Sačurov v okrese Vranov nad Topľou, prítok Tople [10, s. 19] a potvrdené [9, s. 16, 59], *Čičerman* – vrch s výškou 955 m n. m. v Strážovských vrchoch v obci Nitrianske Pravno v okrese Prievidza [11, s. 25], *Čičermanská dolina* – dolina v obci Nitrianske Pravno v okrese Prievidza [11, s. 25], *Čičíkovci* – samota v meste Žarnovica v okrese Žarnovica [6, s. 25], *Čičkova dolina* – dolina v obci Trstín v okrese Trnava [12, s. 18], *Čičky* – vrch v meste Košice [10, s. 19], *Čičmany* – obec v okrese Žilina, *Čičmianska dolina* – dolina v obciach Čičmany a Fačkov v okrese Žilina [11, s. 25], *Číčov* – obec v okrese Komárno, *Číčov-Holiare* – kanál v okrese Komárno [12 s. 18], *Číčov-Klížska Nemá* – kanál v okrese

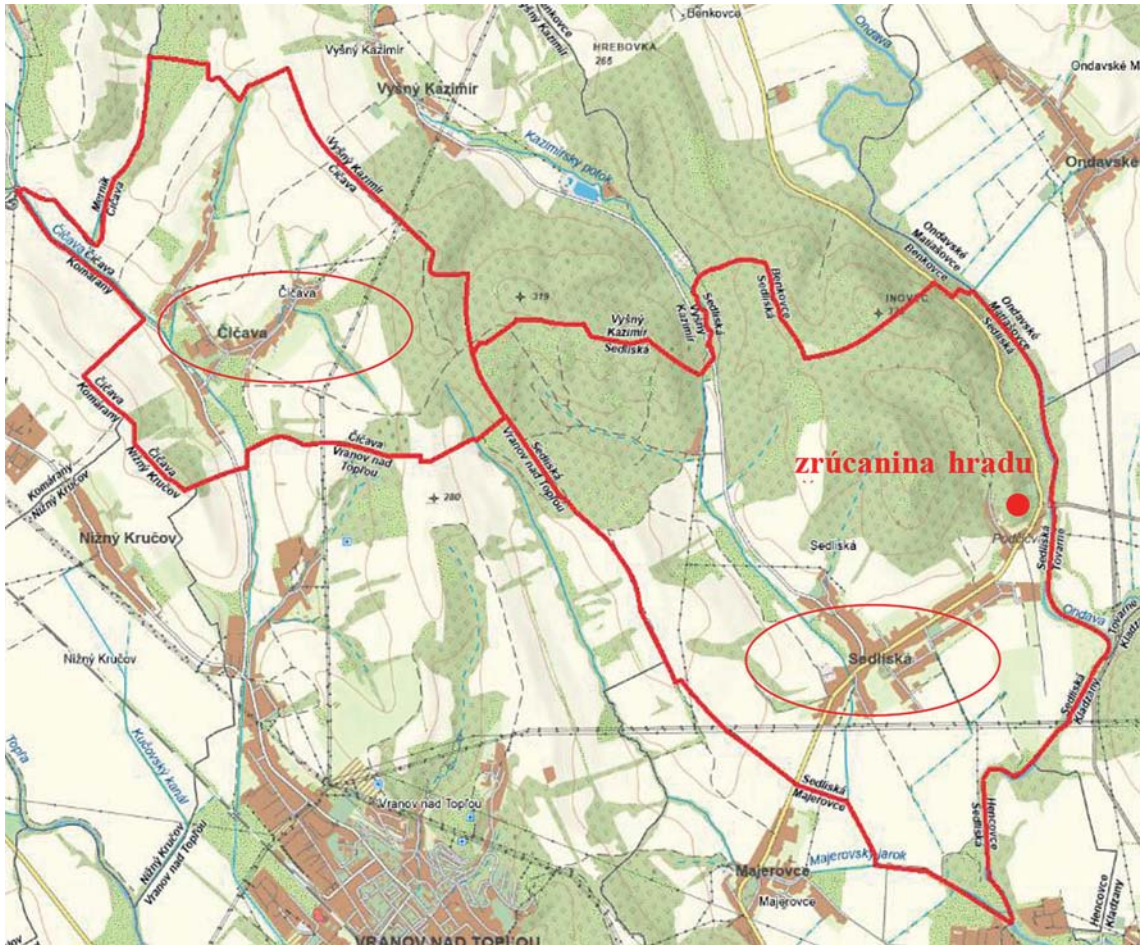

Obr. 3 Mapa zobrazujúca susediace obce Čičava a Sedliská (ZBGIS®) a polohu zrúcaniny hradu – označené červenou farbou

Komárno [12, s. 19], *Číčovské rameno* – vodný tok v okrese Dunajská Streda [12, s. 19], *Číčovský kanál* – kanál v okrese Komárno [12, s. 19], *Číčovský les* – hon v okrese Komárno [12, s. 19] a *Podčičva* – časť obce Sedliská [13, s. 67].

R. *Krajčovič* (vysokoškolský pedagóg, odborník v oblasti dejín slovenského jazyka, historickej dialektológie, slavistiky a onomastiky) spája uvedené toponymá so slovom *čič* alebo s jeho variantom *čiča* s významom *vážený muž obyčajne v úctivom oslovení*, zachované v tomto význame v srbčine, chorvátčine, bulharčine, macedónčine, alebo s expresívnym slovom *čičať* s významom *robiť hluk, údermi vyrubovaním lesnej dreviny, zosekávaním haluzia z kmeňov* (od zvukomalebného *čik*), podobne, resp. blízke aj v srbčine, chorvátčine, ruštine alebo so slovom *čičava* s významom *priestor, odkiaľ sa ozývajú zvuky od úderov pri výrube lesa, pri spracovaní zoťatej lesnej dreviny* [14, 2008, roč. 42, číslo 2, s. 94 - 95]. Podľa J. *Stanislava* (univerzitný profesor, jazykovedec, slavista a onomastik): „Slovenského pôvodu je bezpečne *Čičov*, maďarsky *Csicsó* (pri Komárne), *Chychow* 1268, 1397, 1421; tu bol *Vyšný a Nižný Č.*, oba sú dosvedčené z XIV. – XV. stor." [26, s. 248] a podobne podľa J. *Stanislava* „Z koreňa *čik*- sú sloven. *Číčov, Čičava* . . . [27, s. 126]". Podľa F. *Uličného* (univerzitný profesor, archivár, historik a špecialista na stredovek – medievalista): „V písomnostiach z 13. a 14. storočia sa vyskytuje pod názvom zapisovaným ako *Chychua* a jeho pravopisných obmenách, koreniacom v slovienskom základe *Čik*. Názov *Chychua* bol maďarizovanou podobou slovenského názvu *Čičava*. Ten bol typologicky totožný s názvami *Ondava*, *Roňava* a pod. [24, s. 108]". Podľa L. *Kissa*, ikony maďarskej toponomastiky, maďarská podoba *Csicsóka* (čítaj *čičóka*) slovenskej obce *Čičava* (okres Vranov nad Topľou) má primárnu podobu *Csicsva*, ktorá môže byť slovanského pôvodu; mladšia podoba *Csicsóka* je spätná výpožička starobylej slovenskej podoby *Čičovka* charakteru zdrobneniny [23, 1. diel, s. 328].

Niet nijakých pochýb o tom, že štandardizovaný názov obce *Čičava* v okrese Vranov nad Topľou i štandardizovaný názov zrúcaniny hradu *Čičava* v obci *Sedliská* v tom istom okrese majú rovnaký pôvod, a to napriek tomu, že ich od seba v novoveku oddeľuje obecná hranica medzi obcou *Čičava* a obcou *Sedliská*. Obidve stredoveké usadlosti, dnešné obce *Čičava* i *Sedliská*, boli v stredoveku súčasťou jedného hradného feudálneho panstva *Čičava*. Názov zrúcaniny hradu *Čičava* bol bez zmeny v roku 1920 prenesený na dnešnú obec *Čičava*. Obec *Čičava* mala pred rokom 1920 slovenský názov *Čičavka* a z neho bol odvodený maďarský názov *Csicsóka* (vyslov Čičóka). V súčasnosti prekážkou komunikácie nie je ani skutočnosť homonymie GO *obec – zrúcanina hradu*, lebo inštitút homonymie sa už stal integrálnou súčasťou databázy štandardizovaných toponým každej európskej krajiny. Snaha po hľadaní jedinečnosti v množine štandardizovaných toponým je účelná iba po určitú hranicu; inác sa stáva kontraproduktívnou a v konečnom dôsledku nerealizovateľnou, nemožnou. Rovnaký názov hradu i obce nespôsobuje identifikačný alebo komunikačný problém, porovnaj napr. hrad

Beckov, obec Beckov. Dokonca je tendencia prispôsobiť názov obce názvu hradu, ako napr. českú obec Budňany, na okraji ktorej sa nachádza hrad Karlštejn, premenovali na Karlštejn, aby mala rovnaký názov ako hrad (porovnaj napr. https://www.mestys-karlstejn.cz/mestys/informace--o-obci/historie-obce/).

Napr. len na Slovensku v kategórii štandardizovaných názvov vodných tokov máme: 15x *Banský potok*, 17x *Biely potok*, 18x *Bystrý potok*, 36x *Čierny potok*, 33x *Hlboký potok*, 18x *Chotárny potok*, 26x *Kamenný potok*. Alebo v kategórii štandardizovaných názvov dolín máme: 6x *Čierna dolina*, 6x *Dolina*, 16x *Hlboká dolina*, 6x *Studená dolina*, 11x *Suchá dolina*, 7x *Veľká dolina*. Podobne v kategórii štandardizovaných názvov vrchov máme: 27x *Diel*, 27x *Háj*, 31x *Kýčera*, 45x *Ostrý vrch*, 39x *Skalka*. Niet dôvodu, aby sa tento vzájomný vzťah názov obce – názov zrúcaniny hradu zakrýval. Spoločenský a najmä ekonomický význam usadlosti (dnes obce) *Čičava* od stredoveku postupne intenzívne rástol, kým význam hradu (dnes zrúcaniny) klesal. Preto bolo úplne prirodzené, že v etape štandardizácie názvu zrúcaniny hradu v 20. storočí z kandidátskych podôb názvov *Čičavský hrad*, *Čičava* a *Čičva* (**obr. 4**) prichádzajúcich do úvahy, bola uprednostnená autochtónna pôvodná podoba názvu *Čičava*. Zároveň bola rešpektovaná zásada hierarchickej postupnosti GN v štandardizačnom procese (t. j. postup, podľa ktorého názov hierarchicky vyššie postaveného GO má byť rešpektovaný v názve hierarchicky nižšie postaveného GO) v slovenskej aplikačnej praxi, či už jednoduchým prenesením názvu na GO nižšej hierarchickej úrovne, alebo tvorbou korektného derivátu zo slovného základu názvu GO vyššej hierarchickej úrovne (napr. rieka ***Váh*** → obec ***Važec***, les *Zá**va**žie*, 3x pole *Zá**va**žie*, pasienok *Pod**va**žie*, časť obce *Pod**va**žie* so systémovým skrátením slabiky *váh* → *važ*, a systémovou alternáciou *h* → *ž*, rieka ***Žitava*** → povodie *Po**žitav**ie*, → prírodná rezervácia ***Žitav**ský vrch*, vinica ***Žitav**ský vrch*, obec *Úľany nad **Žitav**ou*, obec ***Bodz**a* → obec ***Bodz**ianske Lúky*, vrch ***Klap**y* → miestna časť *Zá**klap**ie*, → les ***Klap**y*, → prírodná rezervácia ***Klap**y*, rieka *Hron* → lúka, pasienok *Zá**hron**ie*, rieka sekundárna zdrojnica *Bodroga* ***Ondav**a* → obec ***Ondav**ka*, → vodný

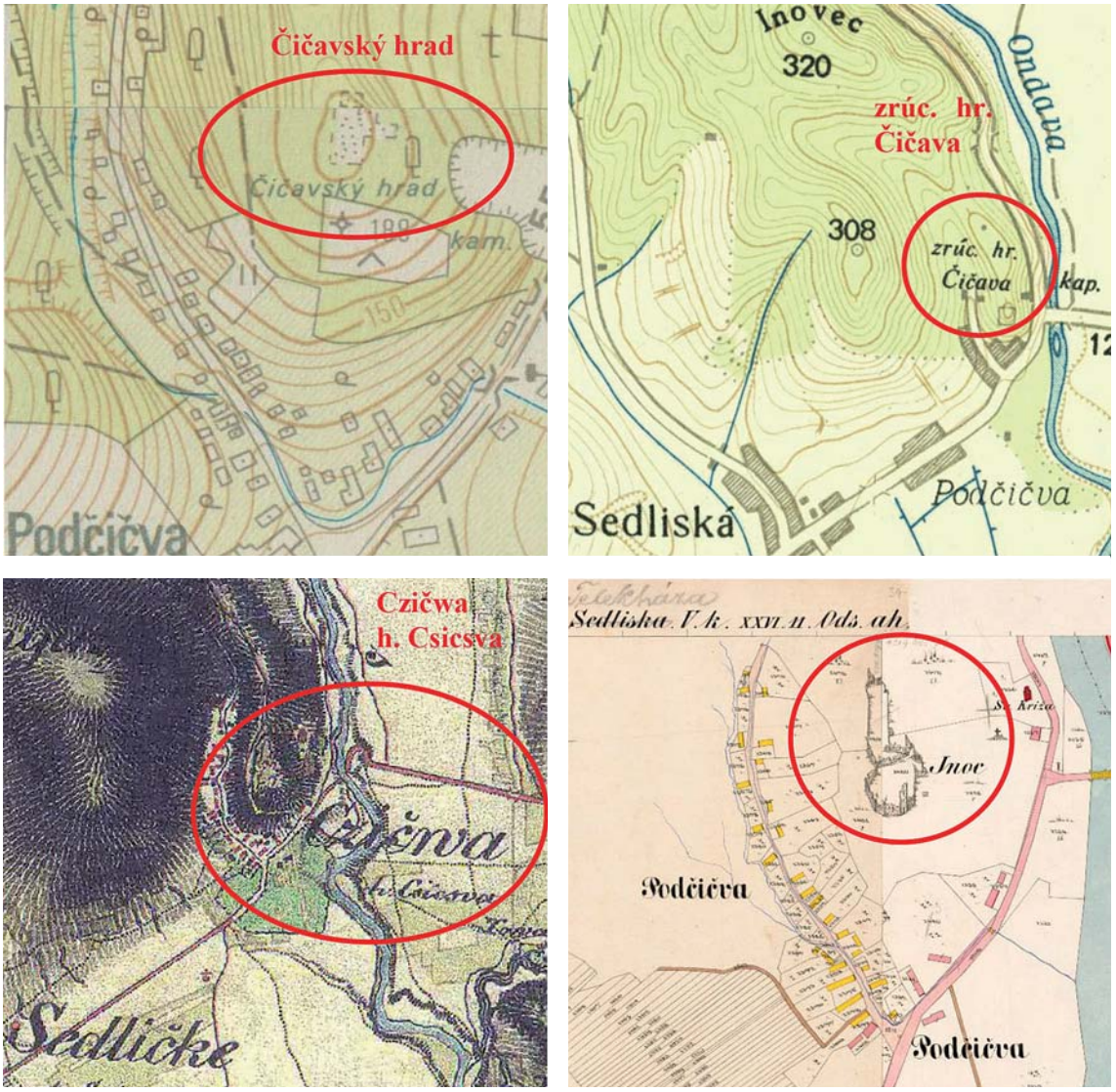

Obr. 4 Zobrazenie a pomenovanie zrúcaniny hradu na ZM10 z roku 1981 (vľavo hore), ZM50 z roku 2008 (vpravo hore), 2. vojenské mapovanie z roku 1839 (vľavo dole) a katastrálna mapa z roku 1867 (vpravo dole), kde ale Inoc je pomaďarčený názov lesa Inovec

tok ***Ondav**ka*, → geomorfologický celok ***Ondav**ská vrchovina*, → geomorfologický podcelok ***Ondav**ská rovina*, → geomorfologický podcelok ***Ondav**ská niva*). V našom prípade to znamená, že štandardizovaný názov obce *Čičava* alebo jeho slovný základ *čičav-* musí byť rešpektovaný v názve zrúcaniny hradu [15, s. 149-155], [16].

Je skutočnosťou, že štandardizovaný názov jednej z dvoch častí obce v obci *Sedliská* má podobu *Podčičva*, ktorá je veľmi blízka návrhu obce na zmenu názvu hradnej zrúcaniny na *Čičva*. Názvy častí obcí patria do kompetenčnej sféry názvoslovnej autority Ministerstva vnútra SR, ktoré ich v dnešnej podobe zdedilo z predchádzajúceho obdobia. Doplnenie, prípadne zmeny v tomto súbore sú dnes veľmi zriedkavé. Podoba názvu časti obce *Podčičva* by mohla byť ukážkou nerešpektovania zásady hierarchickej postupnosti geografických názvov v štandardizačnom procese názvoslovnou autoritou pre názvy častí obcí, podľa ktorej názov hierarchicky vyššie postaveného GO – susednej obce *Čičava* – mal byť rešpektovaný v názve hierarchicky nižšie postaveného GO, časti obce, v jeho korektnej podobe *Podčičava*.

4.2 Toponymá typu *slovný základ + formant -ava*

Nie iba na území Slovenska, ale aj v celom slovanskom jazykovom priestore, vrátane celej aj neslovanskej strednej Európy, je veľké množstvo toponým typu slovný *základ + formant -ava*, napr. *Orava*, *Trnava*, *Ondava* a i. Na Slovensku je cca 2 000 štandardizovaných toponým tohto typu vrátane predložkových názvov, ale aj iných derivátov tohto typu (pozri [17]). Na ilustráciu uvádzame výber z nich:

a) Toponymá z predslovanského obdobia na území dnes obývanom Slovanmi; tieto názvy boli prevzaté z neslovanských jazykov používaných obyvateľstvom, ktoré tu už sídlilo pred Slovanmi v čase, keď sa sem prisídlili Slovania, t. j. pred cca 5. storočím, napr. *Nitrava*, ako jedno z najstarších písomne doložených toponým Slovenska: 824 *sancte Nitrauensis ecclesie*, 870 *Nitraua* a až v roku 1006 je najstarší doklad na zredukovanú podobu *Nittra*, ale aj mnoho ďalších názvov, ktorých pôvod sa dá iba ťažko a neuspokojivo vysvetliť alebo sa nedá na úrovni súčasného poznania vôbec vysvetliť (pozri [18]). Podobne názov rieky v Česku Vltava bol prevzatý do češtiny z germánskeho **Wilth- + -ahwa* alebo *-aha* vo význame *divoká prudká rieka* s modifikovaním formantu *ahwa → ava*, takže vývoj názvu v češtine bol: germánske **Wilthahwa* → staročeské *Vъltava* → české *Vltava*. Ďalšie české názvy: *Chrastava, Jihlava, Oslava, Otava, Svitavy, Šumava, Úhlava, Úslava, Vidnava* (pozri [19] a [20]). Odborníci ponúkajú aj viaceré konkurenčné etymológie toponým. Príklady štandardizovaných slovenských názvov tejto skupiny, resp. názvov s nejasným začlenením do skupín, napr.: *Balgava, Blava, Geravy, Hencnava, Chanava, Chynava, Kokava, Kylava, Zadné Melkavy, Meltava, Moldava, Olcnava, Orava, Ptava, Rimava, Riňava, Ronava, Roňava, Rupava, Siklava, Silava, Siravy, Sveržava, Šatlavy, Šikšava, Tibava, Vislava*. Výskum pokračuje ďalej.

b) Poststredoveké (novoveké) toponymá utvorené zo slovného *základu nemeckého pôvodu + formant -ava*, napr. *Bristava, Grinava* (← *Grünau/Zelená niva*), *Lindava* (← *Lindau/Lipová niva*), *Rožňava* (← *Rosenau/Ružová niva*), *Kluknava, Kolkava, Legnava, Lenkava, Lintavy, Richnava, Richňava*.

c) Toponymá slovanského pôvodu, napr. *Bačavy, Bajtava, Bebrava, Bištava, Blahavy, Blatnava, Čičava, Čírava, Čierdžavy, Čierňava, Čuntava, Dehňava, Delava, Diaľava, Dĺžava, Drnava, Drndava, Dudava, Dujava, Dúbrava, Dúžava, Gortňava, Hačava, Hlinava, Hrušťava, Hučava, Hučľava, Hukava, Húšťava, Chujavy, Ilava, Jelšava, Kačkava, Kaľava, Klastava, Kolčava, Kotúľava, Krčava, Krížava, Kršňava, Krútňava, Kujavy, Kylava, Libichava, Lietava, Litava, Lukava, Lušťava, Miľava, Mokava, Myjava, Ohnavy, Oľšava, Opava, Pančava, Pláňava, Podkylava, Pulpava, Riečavy, Rudava, Síňava, Slňava, Stretava, Stupava, Súšava, Svitava, Šírava, Šírňava, Šúšava, Šintava, Šuňava, Temrava, Tiesňavy, Trebichava, Trnava, Udava, Úžavy, Vrbava, Výrava, Výšavy, Zdychava, Žihľava, Žitava*. Podobne v Česku *Ostrava*, pôvodne vodný tok a neskôr prenesene aj obec/mesto, *Bobrava, Sázava*, vodný tok charakteristický svojimi sedimentmi po povodniach, t. j. *sázeti + -ava* rovnako ako aj *Sádzava*, rieka v dnešnom Maďarsku, s maďarskou podobou názvu *Zagyva*.

V tejto skupine možno vyčleniť podskupinu toponým, o ktorej môže prebiehať diskusia, že je to iný slovotvorný model, a to *slovný základ končiaci sa na skupinu dvoch hlások av + formant -a*, napr. *Náplavy, Zábava, Záprava, Zástava*, alebo ďalšiu podskupinu so slovotvorným modelom *slovný základ + formant -slava*, napr. *Budislava, Dobroslava, Domoslava, Konislava, Ladislava, Raslava*, ktoré nie sú predmetom nášho záujmu.

4.3 Preberanie toponým typu *slovný základ + formant -ava* do maďarčiny

GO na Slovensku dostali názvy väčšinou od slovenského etnika, ktoré toto územie osídlilo. Vo všeobecnosti je akceptované, že v prípade, ak do osídlenej lokality, ktorej obyvatelia už v svojom jazyku (odovzdávajúci jazyk) pomenovali GO nachádzajúce sa v lokalite, prišlo inojazyčné etnikum, názvy už pomenovaných GO inojazyčné etnikum najčastejšie preberalo a súbežne si ich modifikovalo podľa zásad preberania cudzích geografických názvov do svojho jazyka (preberajúci jazyk). Jednou z viacerých zásad preberania slovenských geografických názvov do maďarského jazyka v dobe prisídlenia maďarského etnika bola aj zásada, ktorá regulovala na začiatku preberaných slov susedstvo dvoch otvorených slabík v odovzdávajúcom jazyku vysunutím samohlásky z vnútornej otvorenej slabiky v preberajúcej maďarčine. Vysunutie samohlásky znamenalo v našom type toponým redukciu formantu *-ava → -va*: slovenčina *Morava* → maďarčina *Morva* a podobne slovenčina *Čičava, Jelšava, Krčava, Mŕtava, Olšava, Orava, Pilava* (dnes *Gidra*), *Ronkava* (prítok Hornádu v Maďarsku), *Roňava, Sadzava* (rieka v dnešnom Maďarsku), *Stretava, Žitava* → maď. *Csicsva, Jolsva* aj *Jósva, Karcsva, Morotva, Olsva* aj *Ósva, Árva, Pilva, Ronkva, Ronyva, Zagyva, Szeretva, Zsitva* (pozri [21] a [25]).

4.4 Argumenty navrhovateľa na zmenu štandardizovaného názvu *Čičava → Čičva* s komentárom autorov príspevku

Navrhovateľ, obec Sedliská, v svojom návrhu na zmenu štandardizovaného názvu zrúcaniny hradu *Čičava → Čičva* argumentuje potrebou zadefinovania jedinečného názvu zrúcaniny hradu vyplývajúcej z potreby odstránenia súčasnej homonymie s názvom susednej obce *Čičava*, s ktorou je hrad mnohokrát zamieňaný, a tým podporou rozvoja cestovného ruchu v regióne. Problematike homonymie

toponým sme sa venovali v časti 4.1. Poukázali sme najmä na irelevantnosť takýchto obáv a tiež na skutočnosť, že prípadné prijatie návrhu nového názvu zrúcaniny hradu v podobe *Čičva* by znamenalo priame porušenie zásady hierarchickej postupnosti geografických názvov v aplikačnej praxi ŠGN zo strany názvoslovnej autority [15, s. 149 – 155], [16] ako aj porušenie zásad rezolúcií. Samotný názov zrúcaniny hradu i obce *Čičava* je primárne slovenského pôvodu, názov je autochtónny, najstaršie dochované písomné záznamy názvu *Chychywa* z roku 1270 v latinsky písaných listinách treba čítať *Čičava* [14, 2008, s. 94]. Navrhovaná podoba názvu *Čičva* je ovplyvnená filtrom maďarského jazyka a jej prípadné prijatie by znamenalo aj ignorovanie zásady jednotného charakteru štandardizovaných geografických názvov v oblasti južnej časti horného Zem-plína. Vývoj názvu obce *Čičava* v okrese Vranov nad Topľou: **Čičava* → rok 1270 *Chychywa* → rok 1316 *Chychua* → rok 1808 *Czičowka* → rok 1920 *Čičava*.

Podľa F. *Uličného* „Prvou a starobylejšou dedinou v doline *Čičavského potoka* (dnes vodného toku *Čičava*) bola dedina s pôvodným názvom *Čičava* a maďarizovaným názvom *Csicsva*. Kráľovič Štefan niekedy v rokoch 1261 – 1269 a opätovne ako kráľ Štefan V. daroval v roku 1270 šľachticovi Rainoldovi majetok *Čičava* a k nemu patriace dediny. Podľa charakteristiky čičavského majetku a uvedených dedín v donačnej listine je zrejmé, že čičavský majetok označuje panstvo, pomenované podľa názvu dediny, resp. už skôr postaveného hradu. Z toho vyplýva, že dedina *Čičava* jestvovala dávnejšie pred rokom 1270. . . Starobylá podoba názvu *Čičava* vedie k domnienke, že nevznikol v 11. až 12. storočí, ale skôr. O dedine *Čičava* je ojedinelá priama správa z roku 1363. Vtedy si šľachtici z Rozhanoviec rozdelili hrad *Čičavu* a k nemu patriace majetky, ku ktorým patrila aj táto dedina. . . Nepochybne v poslednej štvrtine 14. storočia za neznámych okolností zanikla. Hrad *Čičava* bol pomenovaný podľa názvu najvýznamnejšej dediny panstva. . . Z názvu zaniknutej dediny *Čičava* bol v polovici 15. storočia odvodený slovenský názov mladšej dediny, teda názov *Čičavka*. Prvá správa o *Čičavke* je v listine z roku 1493 . . ., keď tu hospodárili tri sedliacke domácnosti, pozemky po štyroch domácnostiach, ktoré sa dávnejšie odsťahovali, boli opustené. . . V uvedenej listine sa vyskytuje pod názvom v slovenskom prepise *Čičavka*. V písomnostiach z 15. až prvej polovice 17. storočia pod maďarizovaným názvom *Čičoka*. Názov *Čičavka* bol zdrobneninou odvodenou od názvu blízkej, ale zaniknutej dediny *Čičava*." [24, s. 107 – 109].

V maďarskom jazykovom priestore bol pôvodný slovenský názov *Čičava* podľa zákonitostí maďarčiny pri preberaní cudzích toponým modifikovaný do podoby *Csicsva/Čičva* (pozri časť 4.3) a neskôr novší slovenský názov *Čičovka* bol do maďarčiny adaptovaný v podobe *Csicsóka* (vo všeobecnosti slovenské *ov* sa do maďarčiny adaptovalo ako *ó*). Názov *Csicsva* sa v súčasnosti v jazykovom priestore maďarčiny ustálil na označenie zrúcaniny hradu a názov *Csicsóka* bol štandardizovaný ako názov obce *Čičava* [14, 2008, s. 94], [22, s. 293], [23, 1. diel, s. 328].

Na strane podporovateľov navrhovateľovho riešenia na zmenu štandardizovaného názvu *Čičava* → *Čičva* pre GO zrúcaniny hradu sa objavil aj argument, že ide o skrytý zámer zákazu používania „historickej" podoby názvu *Csicsva/ /Čičva* v jazykovom prostredí minoritného jazykového priestoru maďarčiny. Jedná sa o hlboké nepochopenie podstaty zamietnutia takéhoto návrhu. Operačný priestor názvoslovnej autority – ÚGKK SR – je ŠGN v štátnom jazyku, to znamená v slovenskom jazyku. Ani v tomto prípade, ale ani v iných prípadoch nemá ÚGKK SR kompetenciu regulovať problematiku ŠGN v maďarskom jazyku.

5. Záver

Napriek tomu, že kompetencia ústredného orgánu štátnej správy, ÚGKK SR, na úseku štandardizácie geografických názvov nie je ústrednou, ťažiskovou témou aktivít ÚGKK SR, považujeme za správne podať základnú informáciu o tejto téme i na pôde nášho mesačníka Geodetický a kartografický obzor. Tento krok sa javí spravodlivým i z pohľadu doteraz relatívne skrytej vyše 70-ročnej usilovnej práce zanietenej skupiny odborníkov – kartografov, geodetov, jazykovedcov, geografov, hydrológov, historikov, ktorí zodpovedajú za doterajšie pozitívne výsledky i za dobrú reprezentáciu nie iba rezortu geodézie, kartografie a katastra, ale aj inštitúcií, ktoré navrhli ich členstvo v poradnom orgáne názvoslovnej autority, t. j. v názvoslovnej komisii.

Štandardizovaný názov *Čičava* pre objekt niekdajšieho hradu a pre dnešnú zrúcaninu hradu je autochtónny názov slovenského pôvodu už od stredoveku, plne funkčný, zaužívaný v aplikačnej kartografickej praxi i v odbornej literatúre, v súlade s Pravidlami slovenského pravopisu, s rezolúciami konferencií Organizácie Spojených národov o štandardizácii geografických názvov, s § 18 zákona č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii i s jeho vykonávacou vyhláškou a svojou podobou plne zapadajúci do množiny slovenských toponým utvorených zo slovného základu *čič*, *čičať* a *čičava* ako aj do množiny slovenských toponým oblasti horného Zemplína v doline rieky Ondava. Podoba názvu, ktorou navrhuje navrhovateľ nahradiť súčasný štandardizovaný názov, čiže *Čičva*, je maďarská sekundárna podoba primárneho slovenského názvu *Čičava*, v maďarčine písaná *Csicsva*. Nič nebráni tomu, aby aj naďalej názov zrúcaniny hradu *Čičava* v maďarskom jazyku mal podobu *Csicsva* (vyslov Čičva), ak to tak stanoví príslušná názvoslovná autorita pre toponymá v minoritnom jazyku (a tou nie je ÚGKK SR), a ak to bude v súlade s rezolúciami konferencií Organizácie Spojených národov o štandardizácii geografických názvov. Argumentácia navrhovateľa predstavuje chybnú účelovú interpretáciu historických písomných dokumentov názvu hradu v stredovekých listinách a ako taká je ponúkaná laickej verejnosti. Poradný orgán názvoslovnej autority, Názvoslovná komisia Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, na zasadnutí svojej 1. sekcie dňa 18. júna 2025 jednomyseľne odporučila názvoslovnej autorite návrhu navrhovateľa na preštandardizovanie názvu zrúcaniny hradu Čičava do podoby Čičva **nevyhovieť**.

LITERATÚRA:

[1] Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov.
[2] Zákon č. 46/1971 Zb. o geodézii a kartografii.
[3] Vyhláška č. 50/2024, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky č. 300/2009 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov.
[4] Elektronický terminologický slovník ÚGKK SR geodézie, kartografie a katastra. [Dostupné online: https://www.skgeodesy.sk/sk/terminologicky-slovnik/?letter=n] [cit. 2025-08-19].
[5] STN 73 0401-2 Terminológia v geodézii a kartografii. Časť 3: Terminológia kartografie a geografických informačných systémov. Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky, 2024.
[6] Geografické názvoslovie Základnej mapy ČSSR 1 : 50 000 z územia Slovenskej socialistickej republiky, 2. Názvy sídelných geografických objektov. Slovenský úrad geodézie a kartografie, č. P-221/1981 z 9. 9. 1981, Kartografické informácie 11. 165 s. Bratislava 1981. 79-906-81.

[7] Geografické názvy okresu Vranov nad Topľou A14. Geografické názvoslovné zoznamy OSN – ČSFR. Bratislava: Slovenský úrad geodézie a kartografie, P-321/1990 zo 16.7.1990. 81 s. ISBN 80-7103-011-2.
[8] Geografické názvy okresu Trenčín A19. Geografické názvoslovné zoznamy OSN – ČSFR. Bratislava: Slovenský úrad geodézie a kartografie, P-395/1991 z 5. 8. 1991. 122 s. ISBN 80-900509-1-3.
[9] Názvy vodných tokov a vodných plôch SR. Povodie Bodrogu a Tisy A18. Geografické názvoslovné zoznamy OSN – ČSFR. Bratislava: Slovenský úrad geodézie a kartografie, P-425/1990 z 31. 10. 1990. 82 s. ISBN 80-85164-17-5.
[10] Geografické názvoslovie Základnej mapy ČSSR 1 : 50 000 z územia Slovenskej socialistickej republiky, 1. Názvy nesídelných geografických objektov, Východoslovenský kraj. Slovenský úrad geodézie a kartografie, č. P-378/1975 z 19. 11. 1975, Kartografické informácie 8. 153 s. Bratislava 1976. 79-002-76.
[11] Geografické názvoslovie Základnej mapy ČSSR 1 : 50 000 z územia Slovenskej socialistickej republiky, 1. Názvy neosídlených geografických objektov, Stredoslovenský kraj. Slovenský úrad geodézie a kartografie, č. P-164/1976 z 23. 6. 1976, Kartografické informácie 9. 177 s. Bratislava 1977. 79-008-76.
[12] Geografické názvoslovie Základnej mapy ČSSR 1 : 50 000 z územia Slovenskej socialistickej republiky, 1. Názvy neosídlených geografických objektov, Západoslovenský kraj. Slovenský úrad geodézie a kartografie, č. P-108/1978 z 30. 3. 1978, Kartografické informácie 10. 122 s. Bratislava 1979. 79-904-79.
[13] Vyhláška Štatistického úradu Slovenskej republiky č. 597/2002 Z. z., ktorou sa vydáva štatistický číselník krajov, štatistický číselník okresov a štatistický číselník obcí.
[14] KRAJČOVIČ, R.: Z lexiky stredovekej slovenčiny s výkladmi názvov obcí a miest (1 – 53). In: Kultúra slova, 2008, roč. 42, č. 2, s. 89 – 96. ISSN 0023-5202. Dostupné online: https://www.juls.savba.sk/ediela/ks/. [cit. 2025-08-19].
[15] HORŇANSKÝ, I.: Poznámky k legislatívnej regulácii štandardizácie geografických názvov. In: Jednotlivé a všeobecné v onomastike. Zborník príspevkov z 18. onomastickej konferencie. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2012, s. 149 – 155.
[16] HORŇANSKÝ, I.–ZÁVODNÝ, A.: Pravopisné princípy a slovenská toponymia. In Zborník z 22. slovenskej onomastickej konferencie 5. – 7. 9. 2022 v Trnave.
[17] HORŇANSKÝ, I.: O konflikte deminutívnych prípon *-avka* a *-ávka/-iavka* v štandardizovaných geografických názvoch. Kultúra slova, Bratislava, ročník 2005, číslo 2, s. 82 – 86. ISSN 0023-5202.
[18] HLADKÝ, J.: Hydronymia povodia Nitry. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta. 2004. 291 s. S. 144 – 145. ISBN 80-8082-008-2.
[19] LUTTERER, I.–KROPÁČEK, L.–HUŇÁČEK, V.: Púvod zeměpisných jmen. Praha: Mladá fronta. 1976. 301 s. 23-026-76.
[20] LUTTERER, I.–MAJTÁN, M.–ŠRÁMEK, R.: Zeměpisná jména Československa. Praha, Mladá fronta, 1982. 373 s. 23-042-82.
[21] HORŇANSKÝ, I.: Slovenské geografické názvy a ich prirodzená maďarizácia. In: Osudy slovenských geografických názvov. Panslovanská únia. Bratislava 2016. 232 s. S. 33 – 45. ISBN 978-80-970685-6-1.
[22] Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I. – III. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. 1977. 71-071-77.
[23] KISS, L.: Földrajzi nevek etimológiai szótára A-K, L-Zs. 4. rozšírené vydanie. Budapest, Akadémiai kiadó, 1998. 821 + 822 s. ISBN 963 05 4567 5(3).
[24] ULIČNÝ, F.: Dejiny osídlenia Zemplínskej župy. Michalovce, 1. vydanie, Občianske združenie Zemplínska spoločnosť, 2001. 760 s. ISBN 80-968 579-1-6.
[25] VARSIK, B.: Slovanské (slovenské) názvy riek na Slovensku a ich prevzatie Maďarmi v 10. – 12. storočí. Bratislava, 1. vydanie, Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1990. 181 s. ISBN 80-224-0163-3.
[26] STANISLAV, J.: Slovenský juh v stredoveku I. Bratislava 1999, druhé vydanie (v NLC – DSL prvé), vydalo Národné literárne centrum – Dom slovenskej literatúry. 485 s. ISBN 80-88878-49-7.
[27] STANISLAV, J.: Slovenský juh v stredoveku II. diel. Turčiansky Svätý Martin 1949, 673 s. Prvé vydanie.
[28] RESOLUTIONS ADOPTED AT THE TEN UNITED NATIONS CONFERENCES ON THE STANDARDIZATION OF GEOGRAPHICAL NAMES 1967, 1972, 1977, 1982, 1987, 1992, 1998, 2002, 2007, 2012. Prepared for the United Nations by Natural Resources Canada. UNITED NATIONS GROUP OF EXPERTS ON GEOGRAPHICAL NAMES UNGEGN/29/8 Twenty-ninth session Bangkok, Thailand, 25 – 29 April 2016. [Dostupné online: https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/ungegn/docs/29th-gegn-docs/GEGN-29-8_Resolutions%20adopted%20at%20the%20ten%20UNCSGN_en.pdf] [cit. 2025-08-19].
[29] Wikipédia, slobodná encyklopédia. Heslo Čičava (hrad). [Dostupné online: https://sk.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ci%C4%8Dava_(hrad)] [cit. 2025-08-19].
[30] SZENTPÉTERY, I.: Az Árpádházi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. I. 1923, II/1. 1943, II/2-3. 1961. II/4. 1987. Budapest. 2/1:95. In: KISS, L.: Földrajzi nevek etimológiai szótára A-K, L-Zs. 4. rozšírené vydanie. Budapest, Akadémiai kiadó, 1998. 821 + 822 s. ISBN 963 05 4567 5(3).

Do redakcie došlo: 2. 9. 2025

Lektoroval:
Mgr. Iveta Valentová, PhD.,
Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV

KOMORA GEODETOV A KARTOGRAFOV

organizuje v spolupráci s Úradom geodézie, kartografie a katastra SR, Stavebnou fakultou STU v Bratislave, Slovenskou spoločnosťou geodetov a kartografov, Zamestnávateľským zväzom geodézie a kartografie, Kartografickou spoločnosťou SR a Slovenskou spoločnosťou pre fotogrametriu a diaľkový prieskum

33 SLOVENSKÉ GEODETICKÉ DNI

28. a 29. 10. 2026

ODBORNÝ PROGRAM

- Informácie z odboru geodézia a kartografia
- Aktuálne témy rezortu ÚGKK SR
- Uplatňovanie nových technológií v geodézii a kartografii
- Pozemkové úpravy

ČASOVÝ PROGRAM

- streda, 28. 10. 8:00 – 9:00 Prezentácia
  9:00 – 13:00 Prednášky
  13:00 – 14:30 Obed
  14:30 – 16:30 Prednášky
  19:00 – 2:00 Spoločenský večer
- štvrtok, 29. 10. 9:30 – 12:00 Prednášky
  12:00 – 13:00 Obed

MIESTO KONANIA

Hotel HOLIDAY INN
Športová 2
Žilina
49°13'47" 18° 44'32"

KONTAKT: Komora geodetov a kartografov, Jarošova 2961/1, 831 03 Bratislava
Tel.: +421 904 604 859, e-mail: kgk@kgk.sk, https://kgk.sk

Z MEDZINÁRODNÝCH STYKOV

Historické mapy 2025

Medzinárodná konferencia s názvom **Historické mapy** sa koná pravidelne v štvorročných cykloch už od roku 1983 (v roku 2021 sa z dôvodu protipandemických opatrení konferencia nekonala). Počiatky organizovania podujatia však siahajú už do roku 1976, kedy sa konala vedecká konferencia o vývoji kartografie na Slovensku (**obr. 1**).

Súčasný, akoby 10. ročník organizovala Kartografická spoločnosť Slovenskej republiky (KS SR) v spolupráci so Štátnym geologickým ústavom Dionýza Štúra (ŠGÚDŠ) dňa 21. 11. 2025 v konferenčných priestoroch ŠGÚDŠ (**obr. 2**). Vítané boli všetky témy týkajúce sa historických máp – od opisu stavu a problémov ich archivovania, digitalizácie, vyhotovenia, analýzy, hodnotenia ich obsahu, využívania a publikovania, až po informácie o ich tvorcoch, vydavateľoch a zberateľoch.

Na konferencii sa zúčastnilo 69 registrovaných účastníkov z rôznych vedeckých inštitúcií Slovenskej a Českej republiky. Programový výbor rozdelil 19 obsahovo zaujímavých prednášok do 4 blokov. Bohato zastúpená bola aj posterová sekcia. V nasledujúcom texte spomenieme niektoré z príspevkov.

Po slávnostnom príhovore predsedu KS SR Roberta *Fencíka* (**obr. 3**) podujatie zahájil hostiteľ na ŠGÚDŠ Štefan *Káčer* pripomenutím 85. výročia založenia ŠGÚDŠ (1940-2025). Pokračoval pútavou prezentáciou z cyklu prezentácií venovaných *Geologickému roku Dionýza Štúra* (vyhlásený na obdobie rokov 2025, 2026 a 2027, pri príležitosti 200. výročia narodenia Dionýza Štúra, pozri v GaKO 7/2025) s názvom *Krása Slovenska nielen na mapách očami velikána Dionýza Štúra*, v ktorej sa venoval chronologicky zoradenej mapovej tvorbe a mapovému dedičstvu Dionýza Štúra zachovanému z dôb terénnych výskumov (**obr. 3**).

Následne autor v ďalšom príspevku predstavil webovú aplikáciu OGEMAP (https://app.geology.sk/ogemap/), kde sú sprístupnené jedinečné zbierky starých mapových diel s geologickým obsahom z územia strednej Európy (ako aj niektoré jedinečné mapy Európy), na ktorých je vidieť zmeny v prezentácii geologických údajov v priebehu 18. – 20. storočia odrážajúce nové vedecké a ekonomické záujmy, ako aj zrejmý význam vzdelania. Autorky Mária *Kubicová* a Zuzana *Michalková* (Geodetický a kartografický ústav Bratislava – GKÚ) v príspevku porozprávali o využití historických máp (pôvodná katastrálna mapa v siahovej mierke 1 : 2 880 a Štátna mapa odvodená 1 : 5 000 – ŠMO-5) v procese štandardizácie geografických názvov, pomocou ktorých sa určuje názov a poloha navrhovaného geografického názvu prevzatého z katastrálnych alebo lesníckych máp (**obr. 4**). Autor Martin *Zeman* (Ministerstvo životného prostredia SR) v príspevku popísal digitálne spracovanie ŠMO-5 v pôvodnej farebnej verzii, ktorej digitalizovanie obohatilo zbierku historických mapových diel a vyplnilo tak medzeru zdrojov informácií o území z obdobia 50. a 60. rokov 20. storočia, kedy dochádzalo k podstatným zmenám v krajine. Za kolektív autorov sa Ján *Kaňuk* (Photomap, s.r.o.) a Renáta *Šrámková* (Surveye, s.r.o.) v príspevku zaoberali vytvorením celoplošného časového radu historických ortofotomáp Slovenska (1949–2016), ako unikátnym digitálnym mapovým, kartografickým a GIS datasetom (8 samostatných období), vyznačujúcim sa vysokým aplikačným potenciálom, ktorý umožňuje diachrónne analýzy vývoja krajiny počas siedmich dekád.

V druhom bloku prezentácií autor Róbert *Fencík* za kolektív autorov (Stavebná fakulta Slovenskej technickej univerzity v Bratislave – SvF STU) v príspevku popísal postup tvorby interaktívneho príbehu, spájajúceho staré banské mapy s pútavým multimediálnym obsahom, ktorý tak vytvára komplexný a vizuálne atraktívny príbeh pre odbornú aj laickú verejnosť, dokumentujúci

Obr. 1 Deväť (10) ročníkov podujatí o historických mapách a vývoji kartografie na Slovensku

Obr. 2 Plénum v priestoroch ŠGÚDŠ

Obr. 3 Organizátori podujatia R. Fencík (KS SR, vľavo) a Š. Káčer (ŠGÚDŠ) pri otvorení podujatia a prezentovaní príspevku

Obr. 4 Autorky Z. Michalková, vpravo a M. Kubicová (GKÚ Bratislava) pri prezentovaní príspevku

banícku históriu v štiavnickom regióne v 19. storočí (storymaps.arcgis.com). Autorka Janka *Hričovská* (Slovenský národný archív) v príspevku predstavila osobnosť Fedora Jána Houdeka (1877–1953), výrazného predstaviteľa slovenského politického, ekonomického a kultúrneho života, z pohľadu jeho osobného mapového fondu (230 máp a plánov) uloženého v Slovenskom národnom archíve, ktorý sa týka otázok tvorby hraníc novovznikajúceho Československa pri pôsobení Houdeka na Parížskej mierovej konferencii v roku 1919. Následne autor Stanislav *Popelka* za kolektív autorov (Univerzita Palackého v Olomouci) v príspevku popísal proces vytvorenia webovej mapovej aplikácie „Proměny Olomouce v čase" (https://mapy.olomouc.xyz/) integrujúcej 70 mapových zdrojov (45 historických máp a plánov, 24 leteckých snímok a ortofotomáp a jednu prehľadnú súčasnú topografickú mapu), ktorá poskytuje 380 ročný kontinuálny archív umožňujúci sledovať premeny mestského priestoru (urbanistické štruktúry, infraštruktúra a okolitá krajina Olomouca v presnom geografickom kontexte) od 17. storočia až po súčasnosť. Kľúčová funkcionalita je orientovaná na vizuálne porovnávanie časovo odlišných zobrazení rovnakého územia pomocou funkcií „Swipe", „MultiView" a „Overlay" a okrem hlavnej aplikácie je k dispozícii aj doplnková storymapa (https://mapy.olomouc.xyz/storymap-cz/), ktorá zdôrazňuje najzaujímavejšie kombinácie máp. Posledný príspevok od autorky Elišky *Coubalové* (Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně) bol venovaný možnostiam a limitom (presnosti zobrazených javov, mierky a kartografického znázornenia starých máp), do akej miery územný plán obce Lysá nad Labem využíva informácie obsiahnuté v starých mapách a akým spôsobom je možné využiť informácie zo starých máp zaniknutých meandrov rieky Labe a jej okolia v súčasnom územnom plánovaní, z pohľadu protipovodňovej ochrany ako aj geologického hľadiska, kde sa jedná o oblasti vyplnené nespevnenými klastickými sedimentami, t. j. pieskom a štrkom.

V treťom bloku sa autorka Mirka *Tröglová Sejtková* (Mapová sbírka Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy) v príspevku zamerala na mapovú tvorbu slavistu, lingvistu a všestranne nadaného učenca Pavla Jozefa Šafaříka (1795 až 1861), ktorý pracoval aj na historických a etnograficko-lingvistických mapách, pričom sa snažil čo najpresnejšie lokalizovať pôvodné sídla Slovanov v období stredoveku, čím ich chcel na základe svojich dlhodobých výskumov postaviť na roveň ostatných európskych národov, predovšetkým germánskych. Autori Eva *Bártová* a Radek *Dušek* (Přírodovědecká fakulta, Ostravská univerzita) sa v príspevku zaoberali analýzou miery prispievania lokálnych máp panstiev (stav hospodárskej krajiny) v porovnaní s mapami 1. vojenského mapovania (vojenská logistika a orientácia), ku štúdiu zmien moravskej krajiny v období raabizacie (rozparcelovanie nevýnosných panských majetkov, prerozdelenie pozemkov medzi poddaných, rušenie pastvín transformáciou na poľnohospodárstvo, lesníctvo a vznik nových osád) s ohľadom na ich výhody a účel, pre ktorý boli vytvorené. Autor Peter *Pišút* (Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave – PriF UK) sa v príspevku venoval štúdiu neznámej a zaujímavej rukopisnej mapy z územia Záhoria, ktorú v roku 1766 zhotovil geometer Andrej Erik Fritsch, na ktorej bolo možné vyčítať, na digitálnom modeli reliéfu identifikovať a následne v teréne potvrdiť, okrem tzv. Červenej hrádze, aj tri ďalšie hrádze s ich dobovými názvami – *Šteinkovská, Bekárska a Pustá hrádza*, cez severnú vetvu potoka Lakšár (dnes sú súčasťou územia Národnej prírodnej rezervácie Červený rybník).

V poslednom štvrtom bloku sa autor Nikita *Yakshin* (SvF STU v Bratislave) v príspevku zameral na porovnanie výsledkov detekcie a modelovania vodných tokov založených na údajoch z leteckého laserového skenovania s informáciami zo starších historických máp, pričom takýto prístup umožňuje analyzovať presnosť historických kartografických diel a tiež sledovať priestorové zmeny riek v dlhodobom horizonte, kedy získané poznatky môžu byť cenným príspevkom pre hydrologický a geografický výskum, ktorý má potenciál uplatnenia aj v praktických oblastiach, ako je správa vodných zdrojov, krajinárske plánovanie či environmentálny manažment, kde znalosť historických aj súčasných zmien tokov je kľúčová pre prijímanie kvalifikovaných rozhodnutí. Autorka Ľubica *Hudecová* (SvF STU v Bratislave) sa za kolektív autorov v príspevku venovala téme návrhu metodiky výpočtu kódu „kvality výmery parcely" a vysvetlila výhody, ktoré by zverejnenie kódu na liste vlastníctva prinieslo vlastníkom a v konečnom dôsledku aj samotnému katastru. Autori Miroslav *Kožuch* a Alexandra *Benová* (PriF UK v Bratislave) sa v príspevku zaoberali identifikáciou objektov prekonávania vodného toku (brod, prievoz, lávka, most) všetkými typmi dopravy (cestná, železničná, potrubná) na rieke Váh v úseku Hlohovec – Komárno na starých mapách, kde sledovali informácie o type prechodu, kolmej šírke koryta v jeho mieste, spájajúcich miestach, druh dopravnej siete, významných sídlach ako aj časovej zmene objektu (vznik, zánik, posun polohy, zmena typu prechodu). Prezentačnú časť uzavrel príspevok autora Milana *Paprčku* (CBS spol, s.r.o.) o projekte *„Slovensko na starých mapách / Kedysi a dnes"*, ktorý spája detailné spracovanie historických máp s modernou technológiou a vizualizáciou a pred-

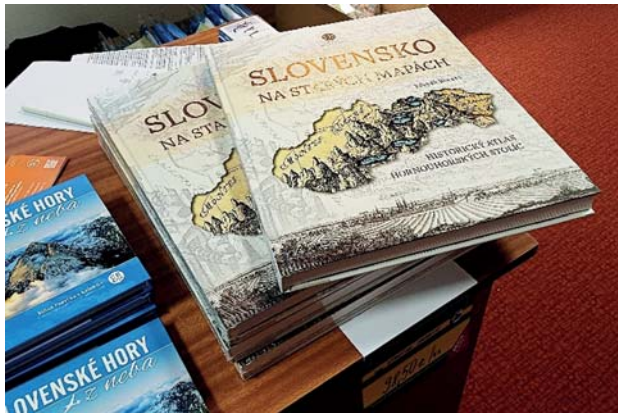

Obr. 5 Ukážka publikácie Slovensko na starých mapách

stavuje inovatívny prístup k historickej kartografii na území dnešného Slovenska. V rámci projektu pripravili sériu porovnávacích máp okresov (*Mappa generalis regni Hungariae* z roku 1806 je porovnávaná s modernými mapami súčasného stavu krajiny), ako aj knižnú edíciu Historické atlasy regiónov Slovenska, ktorého základom bolo vydanie veľkoformátového atlasu historických máp Uhorska a území hornouhorských stolíc.

Účastníci mohli počas prestávok diskutovať s autormi pri 10 posteroch, kde sa dozvedeli informácie napr. o *Vektorizácii historických základných máp v mierke 1 : 10 000 (ZM10) pre tvorbu georeferencovaného systému sledovania zmien vo využívaní krajiny,* o *Zobrazení vodných tokov a vodných plôch v mapách,* o *Vojenskom topografickom mapovaní Československa 20. storočia ako zdroji informácií pri výskume špecifických typov využívania krajiny,* o *Netradičnom postupe tvorby časových radov máp na sútoku riek Moravy a Dyje,* o *Využití historických máp v procese štandardizácie geografických názvov,* o *Mikovíniho mape Dudváhu z pohľadu jej účelovej analýzy a komparácie využitia krajiny,* o *Kultúrnych regiónoch Slovenska z pohľadu štatistiky,* o *Mapových aspektoch revízie údajov katastra nehnuteľností,* o *Deviatich ročníkoch podujatí o historických mapách a vývoji kartografie na Slovensku,* ako aj dostali odpoveď na otázku, či *Sú historické mapy užitočným nástrojom pre rekonštrukciu krajinnej konektivity?*

K dispozícii boli aj dva stánky firiem Antikvariatik.sk. a CBS spol, s.r.o., kde si bolo možné zakúpiť mapové produkty, knihy a oblečenie spojené s témami konferencie (**obr. 5**). Po skončení oficiálneho odborného programu sa konala krátka exkurzia v geologickom archíve ŠGÚDŠ, v ktorom sa účastníci dozvedeli bližšie informácie o činnosti skenovacieho pracoviska a archívu. Naskenované záverečné správy, mapové dokumenty, časopisy a monografie s geologickou problematikou sú dostupné online v digitálnom archíve https://www.geology.sk/sluzby/digitalny-archiv/.

Konferencia bola obsahovo bohatá a zazneli na nej viaceré veľmi zaujímavé témy zamerané na dnešné využitie historických máp ako napr. digitálne spracovanie, porovnanie niektorých vrstiev na starých mapách s dnešnými modernými metódami spracovania, analýzy historických máp, využitie v územnom plánovaní či publikovanie máp. Je povzbudivé vidieť, že uvedené oblasti neustále napredujú a ponúkajú stále nové možnosti praktického využitia. Na webovom sídle KS SR je zverejnený zborník abstraktov Zbornik_abstraktov_HM2025.pdf ako aj samotné prezentácie z konferencie HM25_PREZENTACIE.zip.

Organizátori si dali námahu a zdigitalizovali prvotnú publikáciu *Priekopníci mapového zobrazovania Slovenska (1976)*, ako aj všetky predchádzajúce zborníky z konferencie Historické mapy z rokov 1983, 1989, 1997, 2001 a 2005. Dostupné sú spolu aj s neskoršími vydaniami z ročníkov 2009, 2013, 2017 na webe KS SR v časti Publikácie (**obr. 1**). Poďakovanie patrí organizátorom, ktorí si dali záležať a pripravili obsahovo kvalitné a zaujímavé podujatie. Už teraz sa všetci tešia na ďalší ročník konferencie.

Ing. Linda Gálová, PhD.,
ÚGKK SR,
foto: Ing. Július Bartaloš, PhD.

Plenární zasedání Stálého výboru pro katastr v Evropské unii se konalo na Kypru

Plenární zasedání Stálého výboru pro katastr (Permanent Committee on Cadastre – PCC) v Evropské unii (EU) se spolu s doprovodnou konferencí uskutečnilo v Pafosu na Kypru. Odbor pozemků a zeměměřictví (DLS) Ministerstva vnitra Kyperské republiky připravil ve dnech 6. a 7. 5. 2026 v rámci kyperského předsednictví EU konferenci, jejíž pracovní program byl rozdělen do dvou dnů. Tématem konference bylo *„Budování geoprostorového ekosystému: odolnost, inovace, interoperabilita a digitální jednota v katastru, pozemkové knize a správě pozemků“*. Toto téma se shodovalo také s obsahem dotazníku, který DLS zaslala účastníkům konference. Jednání se zúčastnilo více než 69 zástupců ze 17 členských zemí PCC, dále pozorovatelé ze Švýcarska, Moldavska a Srbska a také představitelé organizací EuroGeographics, ELRA (European Land Registry Association – Evropské sdružení registračních úřadů) a CLGE (The Council of European Geodetic Surveyors – Rada evropských zeměměřičů) (**obr. 1**, **2**).

Konferenci oficiálně zahájil Neoclis *Neocleous* (**obr. 3**), ředitel DLS, který zdůraznil, že DLS již není uzavřenou organizací, ale otevřenou agenturou procházející digitální transformací.

Účastníky konference také přivítal ministr vnitra Constantinos *Ioannou*. Ve svém projevu zmínil význam kvalitních a spolehlivých dat pro oblast bytové politiky, protože dostupné bydlení je jednou z hlavních priorit současné kyperské vlády. Od registru nemovitostí vedeného v DLS se očekává, že pomůže identifikovat neobsazené byty a bytové domy a zvýšit tak dostupnost bydlení.

Na téma bytové politiky navázal ve svém vystoupení Christos *Passas*, ředitel mezinárodní architektonické a designérské kanceláře Zaha Hadid Architects sídlící v Londýně. Kancelář v současné době pracuje ve 44 zemích světa na 950 projektech, ve kterých se snaží moderním přístupem řešit aktuální problémy současné urbanistiky, a to ztrátu identity, migraci obyvatel a nevypočitatelnost dnešního světa. Její projekty odrážejí sociální, dopravní a urbanistické požadavky své doby a začleňují do obytných lokalit předvídatelný řád, který je pro přežití člověka nezbytný. Projektované budovy v sobě integrují vhodně zvolené ekosystémy a stávají se součástí smart city. Vzájemné vazby mezi budovami lze nejlépe vyjádřit na mapách, které nezobrazují pouze jednotlivé objekty, ale vyjadřují také vztahy mezi objekty a subjekty v reálném čase a dají se tak připodobnit k modelu pulsujícího mozku, protože nedílnou součástí těchto map je také zobrazení infrastruktury.

Christopher-Robin *Raitviir* ze sekce digitální výstavby odboru územního plánování Magistrátu města Tallin na úvod své prezentace připomněl, že Estonsko je podle technologického magazínu WIRED nejrozvinutější digitální společností na světě, kde je 99 % státních služeb poskytováno on-line. V Estonsku trvá založení firmy jen několik hodin. Odhaduje se, že používání digitálních podpisů má na ekonomiku pozitivní dopad v rozsahu 2 % HDP ročně. V Estonsku si každý resort státní správy spravuje svoje data sám a ve vzájemné výměně dat mezi nimi je používána zabezpečená platforma X-Road. Dále Christopher-Robin *Raitviir* popsal fungování platformy pro e-výstavbu, ve které jsou zapojeny kromě různých státních registrů i privátní sektor na základě používání společné architektury, jazyka a filozofie, což v současné době umožňuje vést veškerou agendu stavebního řízení pouze v digitální formě. Data o budovách a informace o žádostech o povolení staveb jsou uloženy ve speciálním registru stavebních prací. Nad daty BIM je prováděno mnoho prostorových kontrol, např. na chybějící zábradlí na schodištích, dostatek prostoru nad rampami a schodišti, kontrolují se evakuační trasy a shromaždiště, přístupnost podlaží výtahem apod. Úspěšnost digitálního stavebního řízení nezávisí pouze na robustní infrastruktuře, ale také na stanovení jasných pravidel, udržitelném financování a řádném proškolení zaměstnanců. Digitální stavební řízení je přitom pouze první nezbytný krok k digitálnímu územnímu plánování. Využití existujících 3D modelů staveb pak např. umožňuje automatizované posouzení případného zastínění okolních staveb nebo vhodného umístění dětských hřišť ve větrném stínu přilehlých budov. Estonské zkušenosti ukazují, že pro zavedení digitálního stavebního řízení není třeba mít od začátku perfektně vyladěný model, ale je nezbytné začít s důvěryhodným workflow.

Obr. 1 Účastníci PCC

Obr. 2 Účastníci PCC v jednacím sále

Ve své on-line prezentaci se Samantha T. *Arundel*, ředitelka US geologického měřického úřadu, zabývala problematikou interpretace dat, kdy kvalita dat závisí na jejich struktuře a může být negativně ovlivněna chybným počátečním úsudkem. Příkladem mohou být problémy s využíváním výstupů vytvořených umělou inteligencí (AI), pokud dostatečně neprověříme strukturu dat, ze kterých je výstup vytvořen. Dalším příkladem je potřeba znalosti podkladu použitého pro zákres hranice vodního toku. Hranice toku převzatá z podkladů použitých k zápisu práv do katastru nebývá totožná s hranicí vycházející z hydrologické definice vodního toku, a tudíž každá instituce musí nejprve posoudit strukturu a původ vstupních dat, aby se mohla rozhodnout pro použití správného výstupu (v tomto případě zobrazení hranice vodního toku). Používání abstrakce při tvorbě mapových děl může některé skutečnosti zachovat, ale jiné naopak zkreslit. Mapovací agentury by tedy měly dostatečně definovat strukturu svých dat a umožnit tak jejich správnou interpretaci, protože pokud je struktura známa, tak jsou chyby snadněji rozpoznatelné. Pokud není struktura dat definována dostatečně explicitně, tak v následném zpracování dat automaticky zpracováváme pouhou iluzi a např. při dotazu, která nemocnice se nachází v záplavovém území, dostaneme chybnou odpověď. Jde tedy o stanovení míry rizika, které jsme ochotni akceptovat.

Neoclis *Neocleous* nejprve prezentoval výsledky dotazníkového šetření a pak ve svém vystoupení popsal strukturu státní správy v oblasti kyperského katastru a elektronických služeb, které DLS poskytuje veřejnosti. V rámci vládních projektů DSL spolupracuje na vytvoření grafické aplikace zobrazující pozemky, které jsou určeny k zastavění. Nové parcely vznikají dělením stávajících parcel nebo získáváním nových pozemků z moře (mola, umělé ostrovy, přístaviště atd.).

Obr. 3 Ředitel DLS N. Neocleous

DLS se také zabývá oceňováním nemovitostí. Varnavas *Pashoulis* ve svém vystoupení popsal, jak jsou data katastru využívána ke stanovení ceny nemovitostí. Pokud vlastník se stanovenou cenou nesouhlasí, může podat námitku doloženou znaleckým posudkem znalce a pokud s námitkou uspěje, je mu část daně z nemovitosti vrácena, příp. je mu doměřena. Stejným postupem lze dosáhnout i opravy chybných údajů katastru. Námitky je možné podat pouze elektronicky prostřednictvím DLS Portálu a k verifikaci jsou používána i data leteckých snímků a podklady od jiných vládních nebo samosprávných úřadů. Do budoucna se počítá s využitím strojového učení při predikci cen nemovitostí.

Klito *Demetriou* z DLS zmínil využití výsledků zeměměřických činností v mapování, kartografii, fotogrammetrii a hydrografii, kde se stále více používají drony s technologií Lidar. V oblasti kartografie popsal Klito *Demetriou* stávající mapové dílo, produkci map a mezinárodní spolupráci na projektech EuroBoundaryMap, EuroRegionalMap a EuroGeonames. Ve fotogrammetrii dosáhl DLS značného pokroku, když od prvních digitálních ortofot s rozlišením 40 cm postoupil až k leteckému snímkování s rozlišením 5 cm plánovaném na rok 2027. Letecké snímky a mračna bodů z laserového skenování jsou základním podkladem pro stanovování obvodu budov. V hydrografii jsou různé metody využívány k určování právních hranic uvnitř vodních ploch a v rámci územního plánování na mořském území. Zajímavé využití je i v oblasti detekce vraků na mořském dně. Začlenění katastru, kartografie, fotogrammetrie, hydrografie, oceňování nemovitostí, správy státní půdy a pozemkové knihy pod jednu organizaci umožňuje poskytovat kvalitnější a provázanější data, což přispívá k větší důvěře veřejnosti ve služby DLS.

Prezentace, kterou přednesly Evangelia *Balla* z Univerzity z Twentu a Hara *Papadaki* z Univerzity v Calgary, se týkala řeckého katastru, který se blíží zdárnému završení 30letého reformního procesu. V současné době je již zaregistrováno 71 % vlastnických práv, což reprezentuje 28 mil. zápisů. Nově vytvořená síť katastrálních úřadů nahradila dřívější úřady specializované na zápisy zástavních práv. Do konce roku 2026 bude celé území Řecka pokryto katastrálními mapami, nyní je již 99 % katastrálních map buď platných nebo v námitkovém řízení. Úplnost katastrálního operátu závisí na úspěšnosti zapracování map lesních celků a dokončení prací na zaměření pobřežních linií.

Magdalena *Anderson* a Elisabeth *Olsson* zahájily svou společnou prezentaci připomenutím, že švédský Lantmäteriet oslaví za dva roky 400 let od svého založení. Lantmäteriet nyní přichází s novou vizí pro oblast geodat s výhledem do roku 2040. Geodata poskytují Švédsku nové možnosti v oblasti bezpečnosti, hospodářského růstu, udržitelnosti a rozvoje demokracie. Geodata odráží realitu a jsou tedy ideální společnou platformou pro digitalizaci a spolupráci celého veřejného sektoru. V současné době pracuje Lantmäteriet na národním strategickém plánu pro geodata pro období let 2026-2030, který zahrnuje různé aktivity při získávání geodat a jejich využití pro ochranu bezpečnostních zájmů Švédska a rozvoji informační bezpečnosti. Dále se Magdalena *Anderson* ve svém vystoupení zabývala metodikou určení hranice, kde soukromá část vodní plochy přiléhající k pozemku přechází ve veřejnou. S ohledem na členitost mořského pobřeží a množství jezer ve Švédsku ještě většina těchto hranic nebyla vyšetřena.

Pia Åbo *Østergaard* popsala ve svém vystoupení spolupráci soukromého a veřejného sektoru na řešení sporů o průběhu hranice mezi pozemky. Hranice pozemků mohou být v Dánsku stanoveny pouze na základě výsledků zeměměřické činnosti v terénu zpracovaných na podkladě dat katastru. Je-li zjištěn nesoulad mezi zápisem z katastru a stavem v terénu, musí zeměměřič na místě prošetřit, jestli nesoulad trvá déle než 20 let. Pokud ano a vlastníci sousedních pozemků souhlasí s umístěním hraničních znaků, je tato hranice zaměřena a evidována v katastru. Jestliže se vlastníci na hranici neshodnou, určí ji autorizovaný zeměměřič a jím vyhotovený podklad může být vlastníky použit v případném soudním sporu. V poslední době narůstá počet sporů, protože advokátní kanceláře aktivně v této oblasti nabízejí své služby. Trvá-li nesoulad méně než 20 let, zůstávají údaje katastru nadále platné.

Darko *Vučetić* představil ve svém vystoupení srbský katastr, který od roku 2018 poskytuje všechny služby elektronicky a je součástí integrovaného územního rozvoje.

Martin *Salzmann* z nizozemského Kadastru se ve svém vystoupení zamyslel nad tím, jak mohou geodata přispět k vyšší odolnosti katastru a zda otevřená data, GDPR a transparentní veřejný přístup k datům nepřispívají k nižší ochraně osobních údajů a bezpečnosti dat. V Nizozemí nyní probíhá debata, zda by neměl být omezen přístup k některým datům, např. datům o kritické infrastruktuře. Možným řešením by mohl být posun od integrace dat do jednoho systému k propojování různých samostatných registrů a systémů, dále přechod od plně otevřených dat k řešení, kdy má každý vlastník možnost kontroly přístupů ke svým osobním datům, nebo určitý posun od soukromých zájmů k zájmům veřejným. Tyto otázky jsou v Nizozemí diskutovány v rámci veřejné správy a široké veřejnosti.

Thomas *Guégan* z Katastrálního úřadu Generálního ředitelství veřejných financí ve svém vystoupení popsal vztah mezi databází katastrálních map PCI (Plan Cadastral Informatisé) a aplikací SCPC (Service de Consultation du Plan Cadastral) sloužící ve Francii k nahlížení na PCI data. Po migraci 350 databází PCI do jedné národní databáze katastrálních map PCI-NG bude třeba řešit topologické chyby v mapách. Mezery mezi parcelami, kde se nenamigruje katastrální mapa, budou považovány za veřejné pozemky. Vychází se z předpokladu, že veřejné pozemky nebyly většinou v minulosti zaměřeny, protože se z nich neplatila daň z nemovitosti. Po implementaci bude aplikace SCPC sloužit nejenom k nahlížení, ale i k poskytování dat.

V posledním bloku konference vystoupili zástupci několika mezinárodních organizací. James *Norris* z UN-GGIM popsal hlavní cíl této organizace, kterým je maximalizace využití geoprostorových informací v Evropě. Mezi strategie, které k tomuto cíli vedou, patří identifikace příležitostí a pochopení společných výzev napříč evropským kontinentem a integrace geoprostorových dat do různých statistik.

Elena *Prada* z organizace ELRA se ve své prezentaci věnovala přínosu integrace AI a katastrálních registrů. EU chápe digitální technologie (AI, IoT apod.) jako nástroje pro dosažení uhlíkové neutrality. Pokud budou digitální aktivity konzistentní, zvýší důvěru veřejnosti k datům katastru. AI nachází uplatnění v mnoha oblastech katastru, např. při vyšetřování finanční kriminality, vyhledávání podezřelého nebo anomálního chování účastníků řízení, zneužívání právních mechanismů (plné moci, svěřenské fondy apod.), praní špinavých peněz, identifikaci spekulativních jednání (flipování apod.), zasahování do práv jiných vlastníků, identifikaci neoprávněných záborů/užívání cizích pozemků, vyhledávání nesouladů mezi obsahem listin, zápisy v katastru a zákresy v katastrální mapě, dále při konvertování nestrukturovaných nebo částečně strukturovaných dokumentů do využitelné digitální podoby, vyhledávání a analyzování historie vlastnictví, vyhledávání smysluplných informací z rozsáhlých datových souborech nebo v právním poradenství spojeném se správou katastru (chatbot apod.).

Sallie *Payne Snell* z EuroGeographics zdůraznila, že kvalitní geoprostorová data jsou v EU základem pro přeshraniční datová řešení, např. Open Maps For Europe 2 (OME2). V tomto projektu je zatím zapojeno 10 zemí včetně České republiky. Data OME2 si již stáhlo 18 000 uživatelů.

Obr. 4 Předání vlaječky PCC a předsednictví Irsku

CLGE reprezentovala na konferenci Nele *Vanhoutte*, která zmínila nedávné zřízení profesních komor zeměměřičů v Belgii, České republice a v Rumunsku. Strategickou iniciativou CLGE je Evropský zákon geodetů EGSAct vycházející z Bílé knihy zeměměřictví v Evropě. Cílem této iniciativy je systematické prezentování ekonomického, právního a sociálního významu profese zeměměřičů.

Po skončení odpolední sekce zhodnotil Neoclis *Neocleous* na plenárním zasedání průběh kyperského předsednictví PCC, které bylo poté formálně předáno irské delegaci (**obr. 4**). V následné prezentaci představil zástupce irského úřadu Tailte Éireann irský katastr, elektronické služby a produkty poskytované veřejnosti. Příští plenární zasedání PCC se uskuteční v irském Dublinu ve dnech 2. – 4. 11. 2026 a jeho téma bude teprve stanoveno po oficiálním vyhlášení témat irského předsednictví v Evropské unii.

Plenární jednání PCC spolu s konferencí ukázalo význam inovací a „digitální jednoty" na důvěryhodnost katastru. Hnacím motorem těchto inovativních projektů se stává AI.

Ing. Jaroslav Bačina,
Katastrální úřad pro Královéhradecký kraj

SPOLEČENSKO-ODBORNÁ ČINNOST

Konference Geoinformace ve veřejné správě 2026

19. ročník konference Geoinformace ve veřejné správě (GIVS 2026) se konal ve dnech 4. a 5. 5. 2026 v konferenčním centru pražského hotelu Olšanka. Po řadě předchozích ročníků, kdy byli účastníci konference zvyklí scházet se v zasedacím sále v sídle pořádající České asociace pro geoinformace (CAGI) v Praze na Novotného lávce, a po roce 2025, kdy konference proběhla v hotelu Botanique na Florenci, se tak jednalo opět o změnu, v mnoha ohledech rozhodně pozitivní. Především konferenční sál hotelu Olšanka může pojmout podstatně větší počet účastníků akce, než tomu bylo v letech minulých. O účast na konferenci GIVS bývá vždy značný zájem, tento rok se tak mohlo bez větších problémů přihlásit a registrovat 200 účastníků.

4. 5. 2025 dopoledne, ve zcela zaplněném sále, pozdravil a přivítal účastníky konference předseda CAGI Karel *Janečka*. Poté předal slovo Pavlu *Matějkovi*, moderátorovi prvního programového bloku, který byl celý tematicky zaměřen na problematiku Digitální mapy veřejné správy (DMVS) a Digitálních technických map (DTM). Jako první vystoupila Dagmar *Bínová* z Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (ČÚZK), aby seznámila posluchače s aktuálním stavem fungování DMVS/DTM po téměř dvou letech produkčního provozu. Představila plánované změny ve výdeji dat podle novely zákona č. 200/1994 Sb. a zmínila také novelu prováděcí vyhlášky č. 393/2020 o DTM, která podrobněji specifikuje změny ve výdeji dat, jež vyplývají z požadovaných omezeni v poskytování dat technické infrastruktury. Ve vyhlášce se řeší také aktualizace jednotný výměnný formát (JVF) na verzi 1.5. Zmíněna byla rovněž úloha DMVS/DTM jako prostředku pro koordinaci opatření souvisejících s gigabitovou infrastrukturou. Na závěr příspěvku představila Dagmar *Bínová* výhled do budoucnosti, kde jednou z podstatných změn by také mělo být soustředění jednotlivých DTM pod jednu centrální databázi. Následoval příspěvek Jiřího *Čtyrokého* z Institutu plánování a rozvoje hl. m. Prahy o nezbytnosti informací o stavebních záměrech a také o tom, jaké jsou nyní možnosti takové informace získat v systémech eGovernmentu (v Informačním systému veřejné správy) a jaké jsou výhledy tyto možnosti dále rozšiřovat prostřednictvím systému digitalizace stavebního řízení. Další vystoupení v podání Romany *Vačkářové* z Krajského úřadu Jihočeského kraje se týkalo užitečnosti DTM pro projektovou činnost ve výstavbě – pro územní plánování, pro přípravu, umisťování, povolování a provádění staveb. Přednášející zmínila i to, že při užití DTM pro přípravu projektových záměrů se potýkají projektanti zatím s množstvím problémů – například data z DTM jsou dosud neúplná, nepřehledně uspořádaná apod. O zkušenostech, přínosech, ale i problémech DTM pohovořil poté Marek *Knězů* ze společnosti GEPRO. I další příspěvek od Jitky *Coufalové*, reprezentující společnost Arkance, pojednával o zkušenostech s provozováním DTM, v tomto případě ve městě Břeclav. Přednášející se soustředila především na problematiku přechodu na nový JVF 1.5, který se uskuteční v roce 2026. Do tematického bloku o DTM bylo zařazeno i komerční vystoupení zástupce firmy 3gon Positioning s.r.o. – Ondřej *Váňa* zde představil novinky v měřické technice ke sběru dat pro DTM, ale také pro katastr nemovitostí a další účely. V poslední přednášce dopoledního tematického bloku představila Marie *Poláková* z Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD) Informační systém DTM ŘSD jako fungující zdroj informací pro realizaci stavby, zmínila se také o možnostech, které projektantům i laické veřejnosti poskytuje externí geoportál DTM ŘSD.

Odpolední program se skládal ze dvou tematicky pestrých programových bloků. Karel *Janečka*, který se pro tuto část programu ujal moderování, pozval na pódium nejprve Janu *Hojsákovou* z Digitální informační agentury, aby pohovořila o Strategii rozvoje infrastruktury pro prostorové informace v ČR po roce 2020 (GeoInfostrategie 2020+). Poté vystoupil Martin *Rechtorik* z Národního archivu s prezentací o digitální archivací prostorových dat. Následovaly dva příspěvky zaměřené na vzdělávání v oblasti geoinformatiky. Jiří *Horák* (Vysoká škola báňská-Technická uvniverzita Ostrava) informoval posluchače o akreditačních řízeních v systému vzdělávání a mj. objasnil principy udělování mikrocertifikátů dokládajících absolvování určitého typu vzdělávací akce. Doplňkem této přednášky bylo krátké vystoupení Přemysla *Štycha* (Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy) o Copernicus Academy, evropské vzdělávací iniciativě podporující využití dat dálkového průzkumu. O potřebě vzdělávání zemědělských techniků v oblasti geografických informačních systémů (GIS) pak hovořila Jitka *Kumhálová* (Česká zemědělská univerzita). Další přednášky byly zaměřeny na problematiku BIM (Building Information Modeling) a modelování vystavěného prostředí. Téma uvedl Leoš *Svoboda* (Ministerstvo průmyslu a obchodu), který podal základní informace o Zákonu o správě informací o stavbě a vystavěném prostředí, podrobněji se zastavil u datového standardu staveb a společného datového prostředí. Poté pokračovala Štěpánka *Tomanová* (Česká agentura pro standardizaci) o tom, jak je možné využít informace z NIPI (Národní infrastruktura pro prostorové informace) pro přípravu staveb a jak jsou propojovány informace a technické normy (např. propojení BIM a GIS). V další prezentaci Petr *Dvořáček* (**obr. 1**) ze Zeměměřického úřadu seznámil posluchače s tím, že byla zahájena tvorba Základního modelu vystavěného prostředí, konkrétně již v první polovině roku 2026 začalo pořizování vstupních dat leteckým laserovým skenováním. V poslední přednášce zaměřené na oblast informačního modelování se Karel *Vach* (EuroGV) věnoval problematice pasportizace budov, užití BIM pro správu budov a kromě toho se pak také zabýval druhy výsledků výzkumů podle klasifikace CZ NACE.

Obr. 1 P. Dvořáček a téma tvorby Základního modelu vystavěného prostředí (foto: Jan Řezníček)

Po kratší odpolední přestávce převzal moderování konference Jiří *Horák*. Prvním tématem bloku bylo užití umělé inteligence (AI) v geoinformatice, úvodem k tomu byla přednáška Jiřího *Charváta* (Plan4all) o problematice užití AI, resp. rozsáhlých jazykových modelů (LLM), a jak tím může být dále ovlivněno fungování a užití GIS. Následovala prezentace Stanislava *Tokoše* z Městského úřadu Orlová, ten pohovořil o sběru dat různého typu prostřednictvím senzorické sítě. Zabýval se také tím, jak jsou tato data analyzována a pomáhají při návrzích opatření pro zlepšení životního prostředí ve městě. Následovalo vystoupení Vladimíra *Špačka* ze společnosti Octave o tom, jak je možné využit AI pro sledování průběhu životního cyklu stavby. Dvě následující vystoupení se týkala využití geoinformačních technologií v dopravě. Martin *Simčo* (Machovský s.r.o,) představil moderní trendy ve značení cyklotras, cennou pomocí pro přípravu orientačního značení cyklotras a jeho realizace v terénu je využití aplikace GIS. Jiří *Komínek* (Magistrát města Brna) informoval o analýze dostupnosti Brna a dopravní konektivity obcí v rámci Jihomoravského kraje na základě otevřených dat pro jízdní řády veřejné dopravy a souvisejících geografických informací (data GTFS). Poslední téma odpoledního programu prvního dne konference bylo zaměřeno na GIS a geoportály pro veřejnou správu a uživatele. Nejprve Ondřej *Lopatka*, který se představil jako zástupce sdružení OpenStreetMap (OSM) Česká republika z.s., seznámil účastníky konference s posláním a fungováním OSM Foundation a české komunity OSM a osvětlil principy této otevřené databáze. Na závěr prvního dne konference přistoupil k přednáškovému pultu ve stále velmi hojně zaplněném sále Jan *Jiránek* (Hrdlička spol. s r.o.), který představil platformu MawisGeportal pro moderní správu majetku a sítí. Po této poslední prezentaci uzavřel náročný přednáškový maraton prvního dne konference předseda CAGI Karel *Janečka*, aby pozval všechny účastníky na tradiční společenský večer.

Druhý den konference byl tematicky věnován nejprve významným projektům veřejné správy a problematice INSPIRE, po dopolední přestávce pak byla věnována pozornost především územnímu plánování. V úvodní prezentaci Petr *Souček* (**obr. 2**) z ČÚZK seznámil posluchače se samoobslužným Portálem katastru a zeměměřictví, který klientům umožňuje online komunikovat s resortem ČÚZK. Na tento příspěvek navázal další zástupce resortu ČÚZK Jiří *Formánek*, ten představil koncept účelových územních prvků, jejich legislativní ukotvení a princip jejich evidence v rámci Registru územní identifikace adres a nemovitostí (RÚIAN) a Informačního systému územní identifikace (ISÚI). Uvedl přehled dosud zavedených účelových územních prvků a nastínil proces jejich dalšího postupného rozšiřování. Následovala prezentace s názvem INSPIRE Reloaded v podání Jitky *Faugnerové* z České agentury životního prostředí. Účastníci konference měli tak možnost seznámit se, mnozí možná poprvé, s novým a poměrně zásadním návrhem Evropské komise na rozsáhlé zjednodušení směrnice INSPIRE. Dostalo se jim také informace o tom, jak probíhá rozsáhlý proces připomínkování tohoto návrhu. Další příspěvek Terezy *Gimunové* (Ministerstvo zemědělství – MZe) byl souhrnem informací o práci s prostorovými daty v resortu MZe, představeny byly zejména různé způsoby publikace dat spravovaných tímto

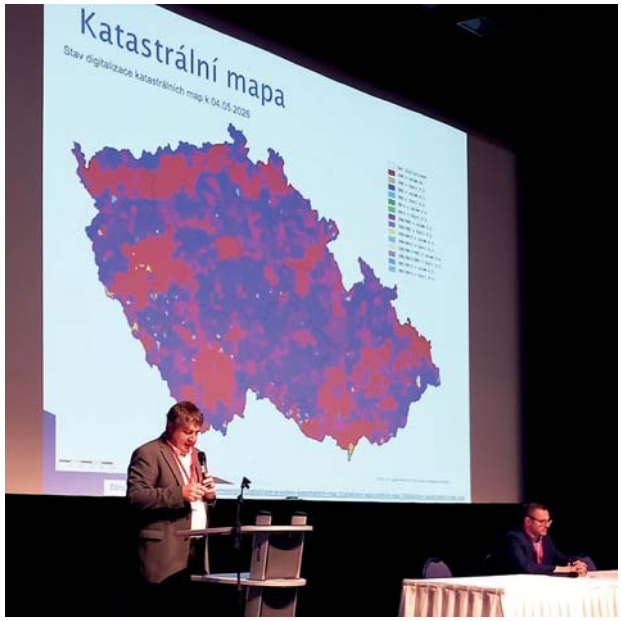

Obr. 2 Portál katastru a zeměměřictví představil P. Souček

Obr. 3 Příspěvek o novele stavebního zákona od K. Vrbové

resortem. Na problematiku využití geodat v zemědělství navázal Vít *Toman* (Státní zemědělský intervenční fond) prezentací o systému AMS (Area Monitoring System), který je využíván pro kontrolu zemědělských dotací. AMS využívá nejmodernější nástroje a data, jako například snímky z družic Sentinel nebo nástroje hlubokého učení pro rozpoznávání plodin na fotografiích. Zajímavou komponentou tohoto systému je modul GTFoto, který umožňuje pořizování geotagovaných fotografií. První část dopoledního programu uzavřela přednáška připravená Štěpánem *Moravcem* a Petrem *Klaudou* z Českého statistického úřadu. Cílem jejich příspěvku bylo představit dvě funkční novinky Statistického geoportálu – Statistické georeporty a Datový portál GIS.

Po přestávce předstoupila před posluchače nejprve Kateřina *Vrbová* (**obr. 3**) z Ministerstva pro místní rozvoj). Svůj příspěvek zaměřila na aktuální stav přípravy a projednávání novely stavebního zákona a jaké dopady to bude mít na připravovaný Národní geoportál územního plánování. Následující vystoupení Vojtěcha *Zvěřiny* (GEPRO s.r.o.) bylo ohlédnutím do minulosti, a sice jaký vliv na geomatiku měl vývoj územního plánování, územně analytických podkladů, jak byly řešeny vzájemné vazby a komunikace a s tím spojená standardizace. Poslední dvě prezentace celé konference připravili zástupci vzájemně spolupracujících firem AERIMAP s.r.o. a PHOTOMAP s.r.o. Zdeněk *Klusoň* z prvně jmenované firmy prezentoval problematiku monitorování městského teplotního ostrova, a jaký má tato technologie aplikační potenciál v územním plánováni a pro ná-

vrhy mitigačních a adaptačních opatření. Navazující přednáška Jána *Kaňuka* byla představením nové generace interaktivní fotorealistické 3D vizualizace zastavěného území, která překonává určitá omezení tradičních 3D mesh modelů a zvyšuje využitelnost digitálních dvojčat měst pro participaci veřejnosti a transparentní rozhodování v územním plánování.

Jednání konference GIVS 2026 uzavřel Karel *Janečka*. Poděkoval všem za účast, zvláště pak přednášejícím za přípravu mnoha podnětných příspěvků. Konstatoval také, že v rozsáhlé oblasti zpracování a využití geoinformací nadále zůstává mnoho problémů otevřených a konference GIVS tak je jednou z platforem, která poskytuje příležitost napomáhat k jejich řešení. Tímto závěrečným slovem tak Karel *Janečka* už v předstihu vyjádřil všem pozvání k účasti na příštím, jubilejním ročníku konference.

Ing. Petr Dvořáček,
Zeměměřický úřad

Z ČINNOSTI ORGÁNOV A ORGANIZÁCIÍ

100. rokovanie Terminologickej komisie pre odvetvie geodézie, kartografie a katastra pri Úrade geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky

Dňa 15. 1. 2026 sa uskutočnilo v poradí 100. rokovanie obnovenej Terminologickej komisie pre odvetvie geodézie, kartografie a katastra (TK) zriadenej pri Úrade geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky (ÚGKK SR). Pri tejto príležitosti sme sa rozhodli zmapovať činnosť TK od jej obnovenia až po súčasnosť. Úvodom pripomíname, že vznik Terminologickej komisie pre odvetvie geodézie a kartografie pri vtedajšej Slovenskej správe geodézie a kartografie (pozn. predchodcovi dnešného ÚGKK SR) sa datuje k 18. 5. 1970. K postupnému útlmu činnosti Terminologickej komisie pre odvetvie geodézie a kartografie začalo dochádzať po rozpade Českej a Slovenskej federatívnej republiky. Posledným významným produktom terminologickej komisie pred jej úplným útlmom bolo knižné vydanie Terminologického slovníka geodézie, kartografie a katastra z roku 1998 v hlavnej gescii ÚGKK SR v spolupráci s Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním (ČÚZK) [1].

Obnovenie činnosti TK

Činnosť TK, ako poradného orgánu predsedu ÚGKK SR, bola obnovená Rozhodnutím predsedníčky Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky č. P - 4937/2014 zo dňa 7. 8. 2014 o zriadení Terminologickej komisie pre odvetvie geodézie, kartografie a katastra (rozhodnutie č. RP_UGKK SR_15/2014), a to v súvislosti s uloženou úlohou B.3 v Uznesení vlády Slovenskej republiky č. 238 z 21. 5. 2014.

Rozhodnutím č. RP_UGKK SR_15/2014 boli definované základné úlohy TK, a to:

1. sledovať, zjednocovať a ustaľovať odbornú terminológiu pre odvetvie geodézie, kartografie a katastra nielen z hľadiska odbornosti, ale aj z hľadiska používania štátneho jazyka,
2. zabezpečiť aktualizáciu terminologického slovníka geodézie, kartografie a katastra,
3. poskytovať poradenskú a konzultačnú službu v oblasti svojej pôsobnosti,
4. spolupracovať s Jazykovedným ústavom Ľ. Štúra SAV a s akademickými inštitúciami.

Rozhodnutím č. RP_UGKK SR_15/2014 bolo zároveň ustanovené vydanie štatútu TK. Štatút definoval ďalšie úlohy TK, určil jej personálne obsadenie, spôsob jej rokovania, publikovanie jej výsledkov ako aj odmeňovanie jej členov.

Členstvo v TK

Členmi TK môžu byť podľa štatútu odborníci z ÚGKK SR, ministerstiev, ostatných ústredných orgánov štátnej správy, vedeckých a vedecko-technických inštitúcií, vysokých škôl, stredných odborných škôl, organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ÚGKK SR, katastrálnych autorít a komerčnej sféry. Predsedom TK je zamestnanec ÚGKK SR. Tajomníkom TK môže byť zamestnanec ÚGKK SR alebo zamestnanec niektorej z organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ÚGKK SR. Okrem členov TK môžu byť prizývaní na jej rokovania aj ďalší odborníci z nezastúpených rezortov. Funkcie členov TK vrátane jej predsedu a tajomníka sú čestné a nezastupiteľné (**tab. 1**).

V súčasnosti má TK (vrátane jej predsedu a tajomníka) 13 členov. Aktuálny zoznam členov je publikovaný na webovom sídle ÚGKK SR https://www.skgeodesy.sk/sk/terminologicky-slovnik/terminologicka-komisia/. Každú personálnu zmenu v TK zasiela ÚGKK SR v zmysle úlohy B.1 Uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 18 z 11. 1. 2023 Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky.

Rokovania TK

Rokovania TK prebiehajú v priestoroch ÚGKK SR (**obr. 1** a **2**). Rokovania TK sa uskutočňujú spravidla 1-krát do mesiaca s výnimkou letných prázdnin. Počas obdobia poznačeného celosvetovou pandémiou spôsobenou ochorením COVID 19 sa rokovania neuskutočňovali. Prvé rokovanie obnovenej TK sa uskutočnilo 25. 9. 2014. Jej 100. rokovanie prebehlo 15. 1. 2026 (**obr. 3**). Rokovanie TK riadi jej predseda. V prípade dlhodobej neprítomnosti predsedu TK môže rokovanie viesť člen TK určený podpredsedom ÚGKK SR. Zatiaľ však inštitút náhradného riadenia TK nebolo potrebné aplikovať. Členom TK je pred rokovaním zaslaná pozvánka s programom rokovania. Hlavným bodom rokovania je revízia a tvorba termínov. TK v rámci svojich rokovaní riešila aj iné záležitosti, ktoré sú uvedené nižšie. Tajomník TK vyhotoví z každého rokovania TK záznam. Záznam obsahuje návrh termínov, ktoré sa zaradia do elektronického terminologického slovníka geodézie, kartografie a katastra (ETSGKK), návrh termínov, ktoré sa do ETSGKK nezaradia ako aj súbor termínov, ktorých definícia sa musí preveriť a predložiť na ďalšie rokovanie. Ak sú predmetom rokovania aj iné záležitosti, uvedú sa v bode „Rôzne". Predseda TK predloží záznam na vyjadrenie podpredsedovi ÚGKK SR a na schválenie predsedovi ÚGKK SR. Po schválení záznamu sa aktualizuje databáza prijatých termínov, ktorá je podkladom na aktualizáciu ETSGKK. Súčasne sú aktualizované aj dva ďalšie samostatné súbory. V jednom sú evidované termíny nezaradené do ETSGKK, pričom tento súbor slúži na porovnanie, či už nebolo rozhodnuté o nezaradení termínu do ETSGKK. Termínov, o ktorých bolo rozhodnuté, že sa do ETSGKK nezaradia, je v súčasnosti 341. V druhom súbore sa evidujú nedoriešené termíny, ktorých definíciu má jeden alebo viacerí z členov TK preveriť a predložiť na ďalšie rokovania. Nedoriešených termínov je v súčasnosti 207. Schválený záznam z TK sa zasiela všetkým členom TK, podpredsedovi ÚGKK SR a predsedovi ÚGKK SR.

Činnosť TK

Hlavnou činnosťou TK je revízia existujúcich noriem a slovníkov z odvetvia geodézie, kartografie a katastra a napĺňanie ETSGKK na ich podklade. Do dnešného dňa boli postupne revidované tieto slovníky a slovenské technické normy (STN):

- VOJTIČKO, Andrej a kol. Terminologický slovník geodézie, kartografie a katastra. (1. vydanie Bratislava: Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky a Český úřad zeměměřický a katastrální, 1998, 540 s., ISBN 80-88716-36-5.),
- STN 73 0401-1 Terminológia v geodézii a kartografii. Časť 1: Terminológia geodetických základov a inžinierskej geodézie (2009),
- STN 73 0401-2 Terminológia v geodézii a kartografii. Časť 2: Terminológia katastra nehnuteľností, mapovania a fotogrametrie (2009),
- STN 73 0401-3 Terminológia v geodézii a kartografii. Časť 3: Terminológia kartografie a geografických informačných systémov (2009),
- Mezinárodní slovník geografických termínů užívaných na obecně geografických mapách, Geografické názvoslovné seznamy OSN – ČSFR (1. vydanie vydal Český úřad geodetický a kartografický a Slovenský úrad geodézie a kartografie, Praha – Bratislava, 1991),
- Slovník geodetickej a kartografickej terminológie – Mapovanie – Edícia Výskumného ústavu geodézie a kartografie v Bratislave (1. vydanie, vydala

Tab. 1 Zloženie TK od 1. 9. 2014

Meno, priezvisko (organizácia)	funkcia	obdobie
doc. Ing. Imrich Horňanský, PhD. (vtedajší zamestnanec ÚGKK SR)	predseda člen	01. 09. 2014 – 01. 03. 2020 01. 03. 2020 –
Ing. Jana Prandová (vtedajšia zamestnankyňa VÚGK)	tajomníčka	01. 09. 2014 – 02. 12. 2015
Ing. Valéria Hutková (GKÚ)	členka	01. 09. 2014 – 07. 02. 2018
Ing. Július Bartaloš, PhD. (bývalý zamestnanec SvF STU v Bratislave, Katedra mapovania a pozemkových úprav)	člen	01. 09. 2014 –
prof. Ing. Vincent Jakub, PhD. (komerčná sféra)	člen	01. 09. 2014 – 16. 04. 2018
JUDr. Róbert Jakubáč, PhD. (vtedajší zamestnanec ÚGKK SR)	člen	01. 09. 2014 – 31. 05. 2023
prof. Ing. Juraj Janák, PhD. (SvF STU v Bratislave, Katedra globálnej geodézie a geoinformatiky)	člen	01. 09. 2014 –
JUDr. Martin Javorček (komerčná sféra)	člen	01. 09. 2014 – 16. 09. 2016
Ing. Ingrid Šuppová (vtedajšia zamestnankyňa ÚGKK SR)	členka	01. 09. 2014 – 17. 01. 2017
Ing. Karol Ďungel (vtedajší zamestnanec Strednej priemyselnej školy stavebnej a geodetickej)	člen	01. 09. 2014 – 08. 04. 2022
Ing. Róbert Fencík, PhD. (SvF STU v Bratislave, Katedra globálnej geodézie a geoinformatiky)	člen	01. 09. 2014 –
doc. Ing. Marek Fraštia, PhD. (SvF STU v Bratislave, Katedra geodézie)	člen	01. 09. 2014 –
prof. Ing. Alojz Kopáčik, PhD. (SvF STU v Bratislave, Katedra geodézie)	člen	01. 09. 2014 –
Ing. Peter Katona (ÚGKK SR)	tajomník	02. 12. 2015 –
Ing. Branislav Droščák, PhD. (GKÚ)	člen	30. 03. 2016 –
Mgr. Andrej Polák (Okresný úrad Piešťany, katastrálny odbor)	člen	16. 09. 2016 – 31. 05.2023
Ing. Martin Králik (ÚGKK SR)	člen predseda	17. 01. 2017 – 01. 03. 2020 01. 03. 2020 –
Ing. Tomáš Dekan (GKÚ)	člen	07. 02. 2018 –
Ing. Dušan Fičor (bývalý zamestnanec ÚGKK SR)	člen	13. 08. 2019 – 31. 05. 2023
JUDr. Zuzana Lenická (ÚGKK SR)	členka	01. 06. 2023 –
Ing. Jana Faixová Chalachanová, PhD. (SvF STU v Bratislave, Katedra globálnej geodézie a geoinformatiky)	členka	14. 02. 2024 –
Ing. Katarína Leitmannová (ÚGKK SR)	členka	01. 01. 2026 –

GKÚ – Geodetický a kartografický ústav Bratislava

SvF STU v Bratislave – Stavebná fakulta Slovenskej technickej univerzity v Bratislave

VÚGK – Výskumný ústav geodézie a kartografie v Bratislave

Obr. 1 Zľava prof. Ing. Juraj Janák, PhD., prof. Ing. Vincent Jakub, PhD., Ing. Július Bartaloš, PhD., Ing. Karol Ďungel, doc. Ing. Imrich Horňanský, PhD., Ing. Róbert Fencík, PhD., doc. Ing. Marek Fraštia, PhD., prof. Ing. Alojz Kopáčik, PhD., Ing. Branislav Droščák, PhD. (30. 11. 2017)

Obr. 2 Zľava Ing. Peter Katona, Ing. Martin Králik, Ing. Róbert Fencík, PhD., JUDr. Zuzana Lenická, Ing. Tomáš Dekan, Ing. Jana Faixová Chalachanová, PhD., prof. Ing. Juraj Janák, PhD., prof. Ing. Alojz Kopáčik, PhD., doc. Ing. Imrich Horňanský, PhD., Ing. Július Bartaloš, PhD. (11. 1. 2024)

Slovenská kartografia, n. p. Bratislava pre Výskumný ústav geodézie a kartografie v Bratislave, 1977, 118 s.),

- Slovník geodetickej a kartografickej terminológie – Evidencia nehnuteľností – Edícia Výskumného ústavu geodézie a kartografie v Bratislave (1. vydanie, vydala Slovenská kartografia, n. p. Bratislava pre Výskumný ústav geodézie a kartografie v Bratislave, 1978, 53 s.).

V súčasnosti TK reviduje Slovník geodetickej a kartografickej terminológie – Geodetické základy – Edícia Výskumného ústavu geodézie a kartografie v Bratislave (1. vydanie, vydala Slovenská kartografia, n. p. Bratislava pre Výskumný ústav geodézie a kartografie v Bratislave, 1977, 203 s.).

TK sa okrem revízie termínov venuje aj prerokovaniu nových termínov, ktoré súvisia s novými geodetickými, kartografickými alebo geoinformatickými metódami a technológiami.

TK v rámci svojej ďalšej činnosti poskytuje súčinnosť Terminologické komise ČÚZK pri dopĺňaní slovenských ekvivalentov k termínom do českého elektronického terminologického slovníka.

V rokoch 2023 a 2024 poskytovala TK podporu riešiteľom zodpovedným za revíziu normy STN 73 0401 Terminológia v geodézii a kartografii (prof. Ing. Alojz *Kopáčik*, PhD. – riešiteľ 1. časti, doc. Ing. Imrich *Horňanský*, PhD., Ing. Július *Bartaloš*, PhD. – riešitelia 2. časti, Ing. Jana *Faixová Chalachanová*, PhD. – riešiteľka 3. časti).

Predseda a tajomník TK sa každoročne zúčastňujú aj na konferencii Slovenskej terminologickej siete (STS), ktorú organizuje slovenský prekladateľský odbor Generálneho riaditeľstva pre preklad Európskej komisie. Účasť tajomníka alebo predsedu TK je na konferencii STS povinná a vychádza z uznesenia vlády č. 62/2020 z 12. 2. 2020. Cieľom STS z pohľadu terminologických komisií je

Obr. 3 100. rokovanie TK, poďakovanie podpredsedu ÚGKK SR – Ing. V. Stankovský (15. 1. 2026)

zabezpečenie kontinuálnej väzby organizátorov konferencie s jednotlivými predsedami a tajomníkmi terminologických komisií a vzájomná spolupráca terminologických komisií pri ústredných orgánoch štátnej správy Slovenskej republiky s orgánmi Európskej únie pri tvorbe termínov pre kvalitný preklad, a to nielen legislatívnych dokumentov Európskej únie, do slovenského jazyka.

Elektronický terminologický slovník

ETSGKK, ako hlavný výstup činnosti TK, je publikovaný na webovom sídle ÚGKK SR (https://www.skgeodesy.sk/sk/terminologicky-slovnik/). ETSGKK predstavuje dielo vytvorené členmi TK. Majetkové právo k ETSGKK má ÚGKK SR. ÚGKK SR môže ako nositeľ majetkového práva k ETSGKK poskytnúť fyzickej alebo právnickej osobe licenciu k ETSGKK.

Po 100. rokovaní TK obsahuje ETSGKK 2495 termínov. Termíny sú v ETSGKK zaradené do tried:

A) geodézia,
B) fotogrametria a DPZ,
C) geoinformatika,
D) inžinierska geodézia,
E) kartografia,
F) mapovanie,
G) kataster nehnuteľností,
H) metrológia,
I) prístrojová technika,
J) spracovanie a analýza meraní,
K) odborné organizácie,
L) geografia,
Z) ostatné.

Jednému termínu môže byť priradených aj viac tried. Každý termín má svoju definíciu. Doplnkovými informáciami o termíne sú poznámka, príklad, zdroj termínu, synonymum, ak existuje a prípadne aj skratka termínu. ETSGKK je postupne dopĺňaný aj o názov termínu v anglickom jazyku. Termíny v ETSGKK sú zoradené v abecednom poradí a je možné ich vyhľadávať zadaním dvoch po sebe idúcich písmen ľubovoľného slova termínu.

TK sa musela vysporiadať aj s termínmi, ktorých definície, prípadne aj poznámky, obsahujú zložité matematické vzorce, ktoré pre technické riešenie nebolo možné v ETSGKK korektne zobraziť. V takýchto prípadoch sa v poznámke termínu nachádza text: pozri dokument „Termíny so vzorcami“. Dokument „Termíny so vzorcami“ je publikovaný na webovom sídle ÚGKK SR.

Na záver

Aj keď TK vykonáva svoju činnosť takmer každý mesiac už viac ako 11 rokov, má pred sebou ešte veľa práce. Po dokončení práve prebiehajúcej revízie termínov zo Slovníka geodetickej a kartografickej terminológie – Geodetické základy bude pokračovať v revízii termínov zo Slovníka geodetickej a kartografickej terminológie – Inžinierska geodézia, Slovníka geodetickej a kartografickej terminológie – Kartografia, Slovníka geodetickej a kartografickej terminológie – Fotogrametria, Slovníka geodetickej a kartografickej terminológie – Teória chýb a vyrovnávací počet a Slovníka geodetickej a kartografickej terminológie – Prístroje a pomôcky z tej istej edície.

TK ďalej plánuje prerokovávať aj nové termíny požadované odbornou praxou a termíny reflektujúce moderný vývoj v oblasti geodézie, kartografie, katastra a geoinformatiky. Za týmto účelom vyzýva širokú odbornú verejnosť posielať TK podnety na štandardizáciu nových termínov.

TK plánuje rozšíriť ETSGKK aj o názvy termínov v iných jazykoch než len v anglickom.

Záverom ostáva všetkým súčasným ako aj bývalým členom TK za vykonanú prácu úprimne poďakovať a popriať im veľa síl do ďalších rokovaní.

LITERATÚRA:
[1] HORŇANSKÝ, I.-ONDREJIČKA, E.: Obnovenie činnosti Terminologickej komisie a ako ďalej. Geodetický a kartografický obzor, Praha, ročník 61/103, 2015, č. 6, s. 124-129. ISSN 1805-7446.

Ing. Peter Katona
a kolektív terminologickej komisie,
ÚGKK SR,
foto: Ing. Július Bartaloš, PhD.

NEKROLÓGY

Ing. Miroslav Derlan

Dňa 4. 6. 2026 skonal vo veku nedožitých 75 rokov Ing. Miroslav *Derlan*, dlhoročný pracovník Úradu geodézie, kartografie a katastra slovenskej republiky (ÚGKK SR).

Narodil sa 24. 7. 1951 v Prešove. Po skončení odboru geodézia a kartografia na Stavebnej fakulte Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave v roku 1976 nastúpil do Geodetického ústavu, n. p., Bratislava, kde vykonával práce pre geodetické základy (GZ). V roku 1980 prešiel do Geodézie, n. p., Prešov, kde vykonával funkciu zodpovedného geodeta investora pri plnení geodetických úloh investičnej výstavby v oblasti východného Slovenska. 1. 10. 1986 nastúpil do Slovenského úradu geodézie a kartografie (od 1. 1. 1993 ÚGKK SR) do funkcie odborného referenta – špecialistu pre dodávateľsko-odberateľské vzťahy a vecnú náplň. Od 1. 7. 1994 vykonával funkciu inšpektora pre GZ, dokumentáciu a archivovanie. Od 26. 8. 1999 do 31. 12. 2011 pracoval ako inšpektor odboru katastrálnej inšpekcie ÚGKK SR. Do dôchodku odišiel 1. 1. 2012. Blízki kolegovia z ÚGKK SR naňho spomínajú ako na spoľahlivého, dochvíľneho a taktiež nekonfliktného pracovníka a človeka.

Česť jeho pamiatke!

Pro příští GaKO připravujeme:

HORÁK, J.–DUŠÁNEK, P.: **Digitální model povrchu České republiky z obrazové korelace**

GEODETICKÝ A KARTOGRAFICKÝ OBZOR
recenzovaný odborný a vědecký časopis
Českého úřadu zeměměřického a katastrálního
a Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky

Redakce:

Ing. Jan Řezníček, Ph.D. – vedoucí redaktor
Zeměměřický úřad, Pod sídlištěm 1800/9, 182 00 Praha 8
tel.: 00420 284 041 530

Ing. Matúš Fojtl – zástupce vedoucího redaktora
Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky,
Chlumeckého 2, P. O. BOX 33, 820 07 Bratislava 27
tel.: 00421 940 991 280

Petr Mach – technický redaktor
Zeměměřický úřad, Pod sídlištěm 1800/9, 182 00 Praha 8
tel.: 00420 284 041 656

e-mail redakce: gako@egako.eu

Redakční rada:

Ing. Linda Gálová, PhD. (předsedkyně)
Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky

Ing. Karel Raděj, CSc. (místopředseda)
Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v. v. i.

Ing. Svatava Dokoupilová
Český úřad zeměměřický a katastrální

Ing. Robert Geisse, PhD.
Stavebná fakulta Slovenskej technickej univerzity v Bratislave

doc. Ing. Pavel Hánek, CSc.
Fakulta stavební Českého vysokého učení technického v Praze

Ing. Michal Leitman
Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky

Vydavatelé:

Český úřad zeměměřický a katastrální, Pod sídlištěm 1800/9, 182 00 Praha 8
Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, Chlumeckého 2, P. O. BOX 33, 820 07 Bratislava 27

Inzerce:

e-mail: gako@egako.eu, tel.: 00420 284 041 656 (P. Mach)

Sazba:

Petr Mach

Vychází dvanáctkrát ročně, zdarma.
Toto číslo vyšlo v červenci 2026, do sazby v červnu 2026.

CC BY SA

ISSN 1805-7446

https://www.egako.eu
https://www.geobibline.cz/cs

Český úřad zeměměřický a katastrální

Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky

Geodetický a kartografický obzor (GaKO)
7-8/2026